

**Instituut voor de
Nationale Rekeningen**

Economische vooruitzichten 2020-2025

Projectie op basis van de op 11 maart 2020
beschikbare informatie

Maart 2020

Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut die beleidsrelevante studies en vooruitzichten maakt over economische, socio-economische en milieuvraagstukken. Daarnaast bestudeert het de integratie van die vraagstukken in een context van duurzame ontwikkeling. Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen.

De werkzaamheden van het FPB worden steeds gekenmerkt door een onafhankelijke benadering, transparantie en aandacht voor het algemeen welzijn. De kwaliteit van de gegevens, een wetenschappelijke methodologie en de empirische geldigheid van de analyses staan daarbij centraal. Tot slot zorgt het FPB voor een ruime verspreiding van de resultaten van zijn werkzaamheden en draagt zo bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau is EMAS en Ecodynamische Onderneming (drie sterren) gecertificeerd voor zijn milieubeheer

<https://www.plan.be>

e-mail: contact@plan.be

Overname wordt toegestaan, behalve voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Philippe Donnay

Federaal Planbureau

Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel

tel.: +32-2-5077311

e-mail: contact@plan.be<https://www.plan.be>

Economische vooruitzichten 2020-2025

Projectie op basis van de op 11 maart 2020 beschikbare informatie

Maart 2020

Abstract - Dit rapport vormt een bijdrage tot de voorbereiding van het nieuwe Stabiliteitsprogramma en van het nieuwe Nationaal Hervormingsprogramma. Het vermeldt de voornaamste resultaten van de voorlopige versie van de 'Economische vooruitzichten 2020-2025', waarvan de definitieve versie in juni 2020 zal worden gepubliceerd. Gezien de opgelegde timing, houden deze maartvooruitzichten enkel rekening met informatie tot 11 maart, wat een belangrijke tekortkoming is in het licht van de huidige economische context, waarin neerwaartse risico's zich in een snel tempo verwezenlijken.

Jel Classification - B22, C53, E17

Keywords - Macro-economische vooruitzichten, Stabiliteitsprogramma, Nationaal Hervormingsprogramma

Inhoudstafel

1. Synthese	1
2. Voornaamste hypothesen van de projectie	4
2.1. Hypothesen inzake de internationale omgeving	4
2.1.1. Potentiële uitvoermarkten voor België	4
2.1.2. Olieprijzen en wisselkoersen	4
2.1.3. Rentevoeten	4
2.1.4. Onzekerheden	5
2.2. Hypothesen inzake demografie en beroepsbevolking	5
2.3. Hypothesen inzake lonen en bijdragen	7
2.3.1. Lastenverlagingen	7
2.3.2. Brutolonen en arbeidskosten	10
2.4. Hypothesen inzake tijdelijke werkloosheid	11
2.5. Hypothesen inzake overheidsfinanciën	11
2.5.1. Inleiding	11
2.5.2. Fiscale ontvangsten	12
2.5.3. Personeelsuitgaven	14
2.5.4. Overige primaire uitgaven van de federale overheid	16
2.5.5. Niet-fiscale ontvangsten van de federale overheid	17
2.5.6. Rentelasten	18
2.5.7. Sociale zekerheid	18
2.5.8. Gemeenschappen en gewesten	20
2.5.9. Lagere overheid	25
3. Raming van de output gap	26
4. Resultaten van de projectie	28

Lijst van tabellen

Tabel A	Economische middellangetermijnvooruitzichten: voornaamste resultaten	3
Table 1a	Macroeconomic prospects	28
Table 1b	Price developments	28
Table 1c	Labour market developments	29
Table 1d	Sectoral balances	29
Table 2	General government budgetary prospects	30
Table 4	General government debt developments	31
Table 5	Cyclical developments	31
Table 6	Divergences from previous update	31
Table 7	Long term sustainability of public finances	32
Table 8	Basic assumptions	33
Table 9	Macroeconomic prospects 2020-2025: main results	34

Lijst van figuren

Figuur 1	Raming van de output gap: FPB versus EC	26
Figuur 2	Raming van de potentiële groei en de NAWRU: FPB versus EC	27

1. Synthese

Deze economische vooruitzichten dragen bij tot de voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma 2020-2023 en van het Nationaal Hervormingsprogramma 2020. Gezien de timing van die twee programma's, houden deze maartvooruitzichten enkel rekening met informatie tot 11 maart, wat een belangrijke tekortkoming is in het licht van de huidige economische context, waarin neerwaartse risico's zich in een snel tempo verwezenlijken. De vooruitzichten dienen dan ook veeleer als een technische projectie te worden beschouwd met het oog op de twee voornoemde programma's. De cijfers werden goedgekeurd door de raad van bestuur van het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR). De definitieve versie van de 'Economische vooruitzichten 2020-2025' zal door het Federaal Planbureau worden gepubliceerd in juni 2020.

De vooruitzichten voor de wereldeconomie zijn in enkele weken tijd aanzienlijk verslechterd als gevolg van de verspreiding van het coronavirus en de noodmaatregelen die genomen worden om de epidemie in te dijken. De omvang van de economische schade zal afhangen van de mate waarin het virus zich verder verspreidt, de impact van de noodmaatregelen en de omvang en effectiviteit van de (monetaire en budgettaire) steunmaatregelen om de schade enigszins te beperken.

Aangezien de ontwikkelingen zich momenteel in een hoog tempo opvolgen, is de precieze economische impact van de wereldwijde coronacrisis onmogelijk in te schatten en zijn prognoses snel achterhaald door de feiten. Rekening houdend met de gebruikelijke timing voor de voorbereiding van het nieuwe stabiliteitsprogramma, werden de macro-economische hypothesen voor deze vooruitzichten afgesloten op 11 maart 2020. Er werd dan ook geen rekening gehouden met de maatregelen ter bestrijding van de verspreiding van het virus die door de overheden en de bedrijven na die datum werden aangekondigd in België en heel wat andere Europese landen. De neerwaartse risico's op korte termijn zijn bij deze vooruitzichten dan ook aanzienlijk. Anderzijds werd evenmin rekening gehouden met de steunmaatregelen die sindsdien werden aangekondigd.

Wat de internationale omgeving betreft, is de herziening t.o.v. onze februarivooruitzichten voor 2020 in belangrijke mate gebaseerd op een impactanalyse die de OESO begin maart publiceerde.¹ Daarin werd het wereldwijde verlies aan economische activiteit geraamd van een corona-epidemie die zich verspreidt in Azië, Europa en Noord-Amerika. Tegen die achtergrond gaan onze nieuwe vooruitzichten uit van een krimp van de economische activiteit in de eurozone van -0,3 % in 2020 (t.o.v. een groei van 1,1 % in de februariversie). Dat verlies zou gedeeltelijk worden goedgehaakt in 2021, waardoor de economie in de eurozone dan zou heropleven met een groei van 1,9 %. Ons groeiscenario voor de periode 2022-2025 is grotendeels gebaseerd op de IMF-vooruitzichten van oktober 2019. De bbp-groei in de eurozone zou dan gemiddeld 1,3 % bedragen.

Tegen de hierboven – met voorbehoud – geschetste achtergrond zou de groei van de Belgische economie terugvallen van 1,4 % in 2019 tot 0,4 % in 2020. De Belgische uitvoer zou in volume dalen met 1 %.

---

¹ Het betreft het zgn. 'dominoscenario', zie OECD Interim Economic Assessment, Coronavirus: The world economy at risk, maart 2020 (https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-outlook/volume-2019/issue-2_7969896b-en).

De toename van de particuliere consumptie zou beperkt blijven tot 0,7 %, ondanks een vrij sterke toename van het reëel beschikbaar gezinsinkomen (2 %). Die koopkrachtstijging is grotendeels toe te schrijven aan de forse inflatie-afkoeling (zie infra) die slechts met vertraging de indexering van lonen en sociale uitkeringen beïnvloedt. De crisis weegt evenwel op het consumentenvertrouwen, waardoor de spaarquote sterk toeneemt. Net als bij de handelspartners wordt de economische schade deels gecompenseerd in 2021 en 2022, waardoor de Belgische bbp-groei in beide jaren herneemt tot 1,4 %. Tijdens de periode 2023-2025 zou de Belgische economie een groei van gemiddeld 1,2 % laten optekenen door een minder uitgesproken toename van de uitvoer en van de bestedingen van de particulieren (consumptie en investeringen).

Over de periode 2020-2025 zouden in totaal 181 000 banen worden gecreëerd, of gemiddeld 30 000 per jaar. Het aantal loon- en weddetrekkenden in de privésector zou stijgen met 122 000, het aantal zelfstandigen met 48 000 en de werkgelegenheid in de publieke sector met 11 000 eenheden. De neerwaartse schok op de activiteit dit jaar wordt gedeeltelijk opgevangen door een tijdelijke afname van zowel de productiviteit per uur als de gemiddelde arbeidsduur. Het volledige effect op de werkgelegenheids-groei – die dit jaar nog kan bogen op een bijzonder gunstig overloopeffect uit 2019 – wordt dus pas volgend jaar voelbaar. De groei van de binnenlandse werkgelegenheid valt terug van 1,5 % vorig jaar tot 0,6 % in 2021, sterkt licht aan tijdens de jaren 2022-2023, maar verzwakt tot 0,5 % per jaar naar het einde van de projectieperiode als gevolg van de vertraging van de economische groei. De werkgelegenheidsgraad (20-64 jaar) zou geleidelijk toenemen tot 72,9 % in 2025 en blijft daarmee net onder de doelstelling uit de EU2020-strategie (73,2 %) die eigenlijk al in 2020 bereikt zou moeten worden.

Het aantal werklozen (met inbegrip van de niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen) zou over de periode 2020-2025 met 71 600 personen dalen. De afname van de werkloosheid vertraagt drastisch dit en volgend jaar, gegeven de forse terugval in de werkgelegenheids-groei. Het profiel tijdens het vervolg van de projectieperiode (versnelde afname van de werkloosheid in de jaren 2022-2024, zwakkere afname in 2025) wordt grotendeels bepaald door de evolutie van de beroepsbevolking. De groei van de beroepsbevolking brokkelt immers af tot en met 2024 door het samenspel van steeds negatievere demografische impulsen en verzwakkende toename van de participatie op oudere leeftijd, maar versnelt in 2025 na het optrekken van de wettelijke pensioenleeftijd van 65 naar 66 jaar.

De Belgische inflatie, gemeten aan de hand van het nationaal indexcijfer van de consumptieprijzen, zou fors terugvallen van 1,4 % in 2019 tot 0,5 % in 2020 onder invloed van lagere energieprijzen. Terwijl de prijzen voor aardgas en elektriciteit reeds in de loop van 2019 in neerwaartse lijn evolueerden, daalde de olieprijs fors in maart 2020 door de beslissing van Saoedi-Arabië om zijn olieproductie op te voeren, terwijl de wereldwijde vraag naar olie terugvalt. Vanaf 2021 zouden de energieprijzen toenemen. De onderliggende inflatie zou in 2021 nog neerwaarts worden beïnvloed door het doorsijpelen van de lagere olieprijsen in de prijzen van andere goederen en diensten, maar zou nadien geleidelijk hernemen. In lijn daarmee zou de inflatie hernemen van 1,2 % in 2021 tot 1,9 % in 2025.

De achteruitgang van de macro-economische parameters voor 2020 ten opzichte van de economische begroting van afgelopen februari leidt tot een verslechtering van het begrotingssaldo van de overheid door de werking van de automatische stabilisatoren. Naast die automatische stabilisatoren houdt de projectie nog geen rekening met de budgettaire kosten van de maatregelen die na 11 maart door de

overheden werden beslist in het kader van de gezondheids crisis, noch op federaal niveau (bijvoorbeeld de provisie van één miljard euro die werd voorzien in het kader van de tweede financieringswet) noch op de andere beleidsniveaus. De gezondheidszorguitgaven voor 2020 zijn gebaseerd op technische ramingen van het RIZIV die niet op de gezondheids crisis hebben geanticipeerd. Hoewel geen rekening wordt gehouden met die crisisuitgaven, verslechtert het vorderingensaldo van de gezamenlijke overheid van -1,9 % van het bbp in 2019 tot -3,2 % in 2020. Die toename van het tekort in 2020 zou voor de helft conjunctureel en voor de helft structureel zijn. Op middellange termijn blijft het tekort iets hoger dan 3 % van het bbp, rekening houdend met de budgettaire beleidsbeslissingen van vóór de gezondheids crisis en de macro-economische parameters van de crisis. Als gevolg daarvan wordt de daling van de overheidsschuld onderbroken en stijgt ze van iets minder dan 99 % van het bbp in 2019 tot bijna 104 % van het bbp in 2025.

Er zij nogmaals op gewezen dat de middellangetermijnvooruitzichten – die ondanks de omstandigheden volgens het normale tijdschema voor de voorbereiding van het stabiliteitsprogramma worden gepubliceerd – eerder technische projecties zijn dan vooruitzichten, wat des te meer geldt in de huidige onzekere en veranderende context.

Tabel A Economische middellangetermijnvooruitzichten: voornaamste resultaten
Evoluties in %, tenzij anders vermeld

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Real GDP	1.4	0.4	1.4	1.4	1.3	1.3	1.1
Deflator of private consumption	1.4	0.5	1.2	1.5	1.6	1.7	1.9
Domestic employment (evolution in 000')	72.8	42.2	27.2	31.2	28.7	27.5	24.1
Domestic employment (evolution in %)	1.5	0.9	0.6	0.6	0.6	0.5	0.5
Employment rate (20-64 yrs)	70.6	71.1	71.4	71.8	72.2	72.6	72.9
Unemployment rate (FPB concept)	8.9	8.7	8.6	8.4	8.0	7.7	7.5
Unemployment rate (Eurostat standardised rate)	5.4	5.2	5.3	5.3	5.2	5.1	5.2
Net lending of general government (% of GDP)	-1.9	-3.2	-3.0	-3.0	-3.3	-3.2	-3.2
Gross public debt (% of GDP)	98.9	100.7	101.4	101.8	102.5	103.1	103.7
Balance of current accounts (National accounts - % of GDP)	-1.2	-1.4	-1.3	-1.5	-2.2	-2.3	-2.5

De rest van het rapport is als volgt ingedeeld. Afdeling 2 beschrijft de hypothesen inzake de internationale omgeving, de demografie, de arbeidsmarkt en de overheidsfinanciën. In afdeling 3 wordt de FPB-raming voor de output gap van de Belgische economie vergeleken met de raming die de Europese Commissie in november 2019 publiceerde. Ten slotte bevat afdeling 4 de tabellen die gevraagd worden in het kader van het Stabiliteitsprogramma (tabellen 1 tot 8), alsook een tabel met resultaten in het kader van het Nationaal Hervormingsprogramma (tabel 9).

2. Voornaamste hypothesen van de projectie

2.1. Hypothesen inzake de internationale omgeving

2.1.1. Potentiële uitvoermarkten voor België

De voor België relevante wereldhandel wordt berekend aan de hand van de gewogen gemiddelde invoergroei van de Belgische handelspartners. In vergelijking met onze februarivoorzichten is de herziening van de groei van de wereldeconomie en van de wereldhandel grotendeels gebaseerd op het 'dominoscenario' van de OESO² van begin maart, waarbij de corona-epidemie zich wereldwijd verspreidt en de groei van de wereldeconomie sterk aantast. De potentiële uitvoermarkten voor België zouden met 0,5 % krimpen in 2020 en sterk hernemen met 3,9 % in 2021, waarbij het geleden verlies slechts gedeeltelijk wordt goedge maakt. De economische activiteit in de eurozone zou krimpen met 0,3 % in 2020 en hernemen met 1,9 % in 2021.

Voor de periode 2022-2025 is de groei van de potentiële uitvoermarkten (gemiddeld 3,7 %) grotendeels gebaseerd op de IMF-voorzichten van oktober 2019.³ De bbp-groei in de eurozone zou in die periode gemiddeld 1,3 % bedragen.

2.1.2. Olieprijzen en wisselkoersen

De hypothesen voor de olieprijs en de wisselkoersen in 2020 en 2021 zijn gebaseerd op termijnmarktnoteringen van begin maart. De prijs van de ruwe olie is sedert midden februari fors gedaald als gevolg van de prijzenoorlog tussen de olieproducerende landen en de vraagkrimp door de verspreiding van het coronavirus.

Voor de periode 2022-2025 wordt een stabilisering van alle wisselkoersen verondersteld. Voor de Brentprijs wordt uitgegaan van een geleidelijke herneming tot 126 dollar per vat in 2030, op basis van het referentiescenario van de Europese Commissie in het kader van haar energie-, broeikasgasemissies- en transportvoorzichten tot 2050.⁴ Dat impliceert voor de periode 2022-2025 een olieprijsstijging van 12 % per jaar, tot een niveau van 72 dollar in 2025.

2.1.3. Rentevoeten

De vooruitzichten voor de binnen- en buitenlandse rentevoeten voor 2020 en 2021 zijn eveneens gebaseerd op termijnmarktnoteringen.⁵ Vanaf 2022 wordt een geleidelijke normalisering van het monetair beleid verondersteld in een context van aantrekkende internationale prijzen, waardoor de korte- en de langetermijnrentevoeten geleidelijk aantrekken.

---

² OECD Interim Economic Assessment, Coronavirus: The world economy at risk, 2 maart 2020 (https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-outlook/volume-2019/issue-2_7969896b-en).

³ World Economic Outlook, IMF, oktober 2019.

⁴ <https://ec.europa.eu/energy/en/news/reference-scenario-energy>.

⁵ Futures voor de kortetermijnrentevoeten en forward swaps voor de langetermijnrentevoeten.

2.1.4. Onzekerheden

Momenteel verspreid het coronavirus zich razendsnel doorheen Europa en volgen de maatregelen die genomen worden om het virus in te dijken elkaar in sneltempo op. Dat zorgt ook vanuit economisch perspectief voor een bijzonder onzekere situatie waarin vooruitzichten tot op heden bijna dagelijks neerwaarts bijgesteld worden. De macro-economische hypothesen achter deze vooruitzichten werden afgesloten net voor België en heel wat andere Europese landen drastische maatregelen namen om de verspreiding van het virus te vertragen. Bijgevolg zijn de risico's waarmee deze vooruitzichten omgeven worden op korte termijn neerwaarts gericht.

2.2. Hypothesen inzake demografie en beroepsbevolking

De projectie houdt rekening met de recent gepubliceerde demografische vooruitzichten.⁶ Ze bevat een actualisering van de hypothesen met betrekking tot de vruchtbaarheid, het sterftecijfer, de interne en internationale migratie en de verschillende samenlevingsvormen. Die hypothesen zijn onder meer gebaseerd op de analyse van de demografische evoluties die zijn waargenomen tot en met 1 januari 2019. In vergelijking met de vorige projectie die in 2019 werd gepubliceerd, worden de verschillen op lange termijn voornamelijk verklaard door de herziening van de vruchtbaarheidshypothese. De Demografische vooruitzichten 2018-2070 gingen uit van een gemiddeld aantal kinderen per vrouw in België van 1,8 op lange termijn. In de huidige vooruitzichten werd de vruchtbaarheidshypothese neerwaarts herzien tot 1,7 kinderen per vrouw op lange termijn. Die neerwaartse herziening wordt niet alleen verklaard door de verdere stijging van het opleidingsniveau en van de deelname van vrouwen aan de arbeidsmarkt, maar ook door de eventuele impact van de maatschappelijke veranderingen op het aantal gewenste kinderen.

De impact van die herziening blijft evenwel marginaal tegen 2025. De jaarlijkse groei van de Belgische bevolking daalt geleidelijk van 0,49 % in 2018 tot 0,33 % in 2025. De groei van de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar) daalt van 0,15 % in 2018 tot 0,21 % in 2019 en tot 0,16 % in 2020. Nadien daalt de groei verder en wordt negatief in 2025 (-0,04 %). Vanaf 2020 ligt het extern migratiesaldo van de bevolking tussen 15 en 64 jaar veel lager dan het gemiddelde dat sinds het begin van de jaren 2000 werd waargenomen. Het slaagt er tegen het einde van de projectieperiode niet langer in de daling van de bevolking op arbeidsleeftijd te compenseren, die het gevolg is van de vergrijzing van de babyboomcohorten.

Over de gehele projectieperiode neemt de bevolking op arbeidsleeftijd toe met 26 200 personen, slechts een derde van de toename tijdens de afgelopen zes jaar (+80 000 personen), een periode die al een sterke groeierugval kende in vergelijking met de zes jaar daarvoor (+247 200 personen). Omdat bovendien het bevolkingsaandeel van de oudere leeftijdsklassen (met gemiddeld lagere activiteitsgraden) verder toeneemt, wordt de demografische bijdrage aan de groei van de beroepsbevolking⁷ negatief op middellange termijn (-0,11 ppt per jaar gemiddeld), met een sterk aflopend profiel (van +0,01 ppt in 2020

⁶ Demografische vooruitzichten 2019-2070 – Bevolking en huishoudens, Federaal Planbureau en Statbel, Brussel, maart 2020.

⁷ Beroepsbevolking (15 jaar en meer) volgens FPB-definitie: inclusief 'niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen'.

tot -0,19 ppt in 2025). De afgelopen zes jaar was die bijdrage gemiddeld genomen nog positief (0,14 ppt per jaar), maar zij is de jongste jaren steeds sterker onder druk komen te staan.

De verzwakking van de demografische bijdrage werd tijdens de jaren 2016-2019 opgevangen door een meer dynamische evolutie van de activiteitsgraden, zodat de groei van de beroepsbevolking in die periode versnelde tot gemiddeld 0,62 % per jaar, vrijwel een verdrievoudiging in vergelijking met 2015 (0,23 %). In de jongste leeftijdsklassen (15-24 jaar) daalden de activiteitsgraden nog nauwelijks, in sterk contrast met de periode 2000-2015. In de klasse 25-49 jaar stonden de activiteitsgraden in 2015 nog onder sterke negatieve druk door de maatregel die het recht op inschakelingsuitkeringen beperkte in de tijd, maar sindsdien wordt een stijging opgetekend. In beide leeftijdsklassen wordt de recente evolutie van de activiteitsgraden nu beduidend positiever ingeschat dan tijdens de projectie van vorig jaar⁸. Dat kan erop wijzen dat de verbetering van de situatie op de arbeidsmarkt tijdens de jongste jaren het arbeidsaanbod stimuleert in die leeftijdsklassen en/of dat de activeringspolitiek die in het midden van de jaren 2000 startte, vruchten begint af te werpen.

In de klasse 50-64 jaar zorgden de eindeloopbaanmaatregelen (verhoging van de instapleeftijd en/of verstrenging van de loopbaanvereisten voor vervroegd pensioen, SWT⁹ en TBS¹⁰) voor een licht aantrekkende positieve bijdrage aan de groei van het arbeidsaanbod sinds 2016, terwijl ook in de leeftijdsklasse vanaf 65 jaar de toename van de activiteitsgraden licht versnelde.

Bij jongeren (15-24 jaar) gaan we ervan uit dat de activiteitsgraden zich stabiliseren tijdens de projectieperiode. In de klasse 25-49 jaar namen de activiteitsgraden bijzonder fors toe vorig jaar, maar dat was in belangrijke mate het gevolg van een wijziging in de registratie van werkzoekende leefloners in het Waals Gewest. Die wijziging zorgde in 2017 nog voor een geflatteerde daling van de Waalse werkloosheidsgraad (en een negatieve impact op de Waalse activiteitsgraad), maar leidde – vooral in de klasse 25-49 jaar – tot een opwaartse breuk in de Waalse werkloosheids- en activiteitsgraden in 2018 en vooral in 2019. Vanaf 2020 is dat effect uitgewerkt. De activiteitsgraden zouden in die leeftijdsklasse ook tijdens de projectieperiode blijven stijgen, maar de toename is nu minder uitgesproken en verzwakt naarmate de periode vordert, zodat de achteruitgang die opgetekend werd tijdens de jaren 2006-2015 slechts gedeeltelijk wordt tenietgedaan.

In de klasse 50-64 jaar blijft de toename van de participatie dit jaar nog op hetzelfde peil als vorig jaar. De verdere uitwerking van de eindeloopbaanmaatregelen (verminderde instroom in SWT en grotere proportie van die instroom die 'aangepast beschikbaar' blijft voor de arbeidsmarkt; verdere verhoging van de loopbaanvoorwaarde voor vervroegd pensioen) draagt daartoe bij. Vanaf volgend jaar zwakt de stijging van de activiteitsgraden in de leeftijdsklasse 50-64 jaar geleidelijk af, naarmate de eindeloopbaanmaatregelen meer op kruissnelheid komen.

De afname van het aantal SWT'ers versnelde vorig jaar aanzienlijk (-17 400 personen) omdat een gewijzigde regelgeving van kracht werd, die de mogelijkheid opende voor SWT'ers om vervroegd op pensioen te gaan. Het onmiddellijke effect daarvan op de huidige cohorten binnen het stelsel verklaart de

---

⁸ Die positievere inschatting is het gevolg van de opwaartse herziening van de werkgelegenheidsgraad die volgde uit de vijfjaarlijkse 'occasionele herziening' van de nationale rekeningen.

⁹ SWT: Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelag (het voormalige brugpensioen).

¹⁰ TBS: Stelsel van terbeschikkingstelling (voornamelijk in het onderwijs).

meer uitgesproken daling vorig jaar. Ook tijdens de projectieperiode blijft het aantal SWT'ers afnemen, met 32 800 personen in totaal, zodat het stelsel in 2025 nog 24 200 personen telt (komend van 120 300 personen in 2010, maar op dat moment stroomden alle SWT'ers pas uit op de wettelijke pensioenleeftijd). Iets meer dan de helft van de SWT'ers zou tegen 2025 'aangepast beschikbaar' zijn voor de arbeidsmarkt. De afbouw van het stelsel van 'oudere werkloosheid' gebeurde sneller en zou dit jaar vrijwel voltooid worden, wat – binnen de beroepsbevolking zoals gedefinieerd door het FPB – nog een positieve impact heeft op het aantal personen dat minstens aangepast beschikbaar is voor de arbeidsmarkt.

Ten slotte gaan we ervan uit dat tijdens de projectieperiode steeds meer personen blijven werken op en na de wettelijke pensioenleeftijd. Die tendens wordt in de hand gewerkt door de toegenomen krapte op de arbeidsmarkt en door het overheidsbeleid (soepelere en fiscaal minder bestraffende regelgeving voor het cumuleren van het wettelijk pensioen en arbeidsinkomsten; openstellen van flexijobs voor gepensioneerden). Bovendien wordt de wettelijke pensioenleeftijd in 2025 opgetrokken van 65 tot 66 jaar, wat zorgt voor een belangrijke bijkomende impuls op de groei van het arbeidsaanbod tegen het einde van de projectieperiode.

Globaal over alle leeftijdsklassen valt de bijdrage van wijzigingen in het participatiegedrag terug van 0,73 ppt vorig jaar tot 0,59 ppt dit jaar, grotendeels omdat vorig jaar de cijfers positief vertekend werden door de veranderde registratiemethode voor werkzoekende leefloners. Die terugval wordt versterkt door de verdere afkalving van de demografische bijdrage (die zakt van 0,09 ppt tot 0,01 ppt), zodat de groei van de beroepsbevolking vertraagt van 0,83 % vorig jaar tot 0,61 % (+33 100 personen) dit jaar. Tijdens de jaren 2020-2024 brokkelt de groei van de beroepsbevolking verder af (tot 0,14 % of +7 500 personen in 2024), omdat de bijdrage van demografische factoren steeds negatiever wordt (tot - 0,17 ppt tegen 2024) en de bijdrage van wijzigingen in het participatiegedrag geleidelijk terugvalt (tot 0,30 ppt in 2024). Vanaf 2025 doet de invloed van de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd tot 66 jaar zich voelen, waardoor de bijdrage van wijzigingen in het participatiegedrag aantrekt (tot 0,45 ppt) en de groei van de beroepsbevolking versnelt tot 0,27 % (+14 800 personen).

De toename van de beroepsbevolking is op middellange termijn minder uitgesproken dan tijdens de afgelopen zes jaar: +109 400 personen (een gemiddelde groei van 0,33 % per jaar) tegen +166 600 personen (groei van 0,52 % per jaar). Die stijging wordt nu nog uitsluitend verklaard door wijzigingen in de activiteitsgraden. De bijdrage van gedragsveranderingen aan de groei van het arbeidsaanbod ligt iets hoger dan tijdens de afgelopen zes jaar (0,43 ppt versus 0,37 ppt per jaar), maar is onvoldoende om de afname van de demografische bijdrage te compenseren.

2.3. Hypothesen inzake lonen en bijdragen

2.3.1. Lastenverlagingen

De inschatting van de verlaging van de lasten op arbeid ten gunste van de marktsector is gebaseerd op:

- het arbeidslastenverlagende pakket van de taxshift;
- de hervormingen van het arbeidskostenbeleid in de drie regio's sinds 2016 en de recente hervormingen sinds 2020 in het Vlaamse gewest;

- de nationale rekeningen 2018 en de voorlopige nationale rekeningen 2019 m.b.t. de bijdrageverminderingen voor doelgroepen en andere loonsubsidies;
- nieuwe maatregelen op het federale niveau.

De werkgeversbijdrageverminderingen bestaan uit algemene en selectieve verminderingen t.o.v. de faciale wettelijke bijdragevoeten en vanaf 2016 – als gevolg van de taxshift – ook uit verminderingen die het gevolg zijn van de verlaging van de faciale bijdragevoeten in 2016 en 2018.

Een aantal loonsubsidies zijn sinds 2015 krachtens de zesde staatshervorming een exclusieve¹¹ of quasi-exclusieve¹² bevoegdheid van de gewesten of de gemeenschappen. Een aantal regionale of gemeenschapsloonsubsidies dateren van vóór de zesde staatshervorming.¹³

a. Federale maatregelen

Algemene werkgeversbijdrageverminderingen in de profitsector en de non-profitsector in het kader van de taxshift vanaf het tweede kwartaal van 2016:

- Voor de profitsector en de maatwerkbedrijven die de loonmatigingsbijdrage verschuldigd zijn, gebeurt dat via verlagingen van de faciale werkgeversbijdragevoeten (met 2,4 procentpunt in 2016, met bijkomend 5 procentpunt in 2018), de verlaging (2016) en uiteindelijke de afschaffing (2018) van de algemeen-forfaitaire vermindering, de afschaffing van de specifieke verminderingen voor de hoogverloonden (2018), en de versterking van de specifieke verminderingen voor de laagverloonden (geleidelijk in 2016-2019).
- Voor de non-profitsector en de maatwerkbedrijven die de loonmatigingsbijdrage niet verschuldigd zijn, gebeurt dat via de algemeen-forfaitaire vermindering en de vermindering voor de laagverloonden.

De inschattingen van de federale loonsubsidies voor de profitsector en de non-profitsector zijn gebaseerd op:

- De maatregelen in het kader van de taxshift, nl. enerzijds de versterkingen van de doelgroepvermindering ‘Eerste aanwervingen’¹⁴, de nacht- en ploegenarbeidsubsidies via de faciliteit ‘niet-doorstorting van de bedrijfsvoorheffing’¹⁵, de sociale maribelsubsidie via de gemutualiseerde werkgeversbijdrageverminderingen en anderzijds de afschaffing van de algemene loonsubsidie voor de profitsector die werd toegekend via de faciliteit ‘niet-doorstorting van de bedrijfsvoorheffing’.¹⁶

¹¹ Alle doelgroepgebonden verminderingen behalve ‘Eerste aanwervingen’, ‘Vaste contracten horeca’ en ‘Arbeidsduurvermindering’; loonsubsidies via ‘Activeringen’, ‘Dienstencheques’, en ‘Loonharmonisering’ voor de sector van de woonzorgcentra en de rust- en verzorgingstehuizen.

¹² De loonsubsidie ‘einde loopbaan’ voor de sector van de woonzorgcentra en de rust- en verzorgingstehuizen.

¹³ Maatwerkbedrijven, ‘Tewerkstellingspremie 50+’ in Vlaanderen (inmiddels afgebouwd), ‘Prime à l’emploi’ in Wallonië (wordt afgebouwd).

¹⁴ 2016: volledige vrijstelling voor eerste aanwervingen, invoering van verminderingen voor de zesde aanwerving; 2017: versterkingen voor vierde t.e.m. zesde aanwervingen.

¹⁵ Tweede kwartaal 2016: een verhoging van de subsidievoeten van 15,6 % tot 22,8 % van de betrokken brutolonen voor gewone activiteiten, van 17,8 % tot 25 % voor volcontinu ploegenarbeid en van 15,6 % tot 25 % voor hoogtechnologische activiteiten.

¹⁶ Vanaf tweede kwartaal 2016, weliswaar met behoud van de genereuzere versie van die subsidie voor de kmo’s en versterking van de genereuzere versie in het geval van startende micro-kmo’s en met behoud van de versie voor de non-profitsector.

- De uitbreiding van de loonsubsidie ‘onderzoekers’ die via de faciliteit ‘niet-doorstorting van de bedrijfsvoorheffing’ wordt toegekend, naar bachelordiplomahouders: van 40 % vrijstelling van de doorstorting van de bedrijfsvoorheffing in 2019 (37 miljoen in 2019 – geobserveerd) naar 80 % in 2020 (goed voor 75 miljoen in 2020 – gesimuleerd¹⁷).
- Specifieke subsidies voor nacht- en ploegenarbeid via kortingen op de doorstorting van de bedrijfsvoorheffing voor de bouwsector vanaf 2018, met faciale subsidievoeten in 2018/19/20 gelijk aan 3 %, 6 % en 18 %, goed voor 27 en 112 miljoen in 2018 en 2019 (geobserveerd) en 346 miljoen in 2020 (gesimuleerd¹⁸).
- De invoering van loonsubsidies in het kader van het Zorgpersoneelfonds ten gunste van loontrekken in de ziekenhuissector (2019: gedurende twee maanden 59 miljoen; 2020: op kruissnelheid 402 miljoen) via de federale overheid.¹⁹
- De omvang van drie jobsdealmaatregelen via kortingen op de doorstorting van de bedrijfsvoorheffing (‘degressieve minimumlonen van jonge werknemers’, ‘binnenscheepvaart’, de verhoging van het maximale aantal overuren dat kan gesubsidieerd worden) was nagenoeg nul in 2019 en zal marginaal blijven.

b. Vlaams Gewest

De hervormingen ten gunste van de doelgroepverminderingen voor oudere werknemers en jonge laaggeschoolden ten koste van andere doelgroepverminderingen en activeringsvergoedingen, ingevoerd in het derde kwartaal van 2016, werden vanaf 2020 aangescherpt.

We hielden rekening met:

- De geleidelijke uitdoving van een aantal doelgroepverminderingen (‘Herstructurerings’, ‘Langdurig werkzoekenden’ andere dan ‘sine’s’, ‘Gesubsidieerde contractuelen RSZ’ en ‘Artikel 60’) en van alle activeringen in het kader van ‘Activa’ en ‘Doorstromingsprogramma’ behalve die in het kader van de ‘Sine’s’.
- Tot 2019 de geleidelijke versterking van de doelgroepvermindering ‘Ouderen’ voor de 54-plussers; vanaf 2020 de uitdoving van doelgroepvermindering ‘Ouderen’ voor 55- tot 57-jarigen. De vergrijzing van de werkgelegenheid verklaart waarom het budget voor de doelgroepvermindering ‘Ouderen’ ondanks die hervorming niet daalt maar eerder plafonneert rond het niveau van 2019.
- Tot 2019 de omzetting van de doelgroep ‘Jongeren’ in de nieuwe doelgroepverminderingen voor verschillende categorieën ‘Laaggeschoolde jongeren’; vanaf 2020 de uitdoving van die doelgroepvermindering voor het segment ‘middellaaggeschoolden’.
- De vermindering van het fiscaal voordeel voor de aankoop van dienstencheques met één derde vanaf 2020.

¹⁷ Deze inschatting is coherent met die in het rapport van het Monitoringcomité d.d. 13/03/2020, dat een bijkomende impact (in vergelijking met 2019) van 39 miljoen in 2020 vermeldt.

¹⁸ Deze inschatting is minder dan die in het rapport van het Monitoringcomité d.d. 13/03/2020, dat een bijkomende impact (in vergelijking met 2019) van 404 miljoen in 2020 vermeldt.

¹⁹ Hoewel aparte budgetten zijn voorzien voor de zelfstandigen en de loontrekken van de gezondheidszorginstellingen (met een opdeling tussen de privésector en de lokale besturen), zal in de toekomstige nationale rekeningen het totale budget toegerekend worden aan de niet-financiële vennootschappen.

c. Waals Gewest

Het Waalse beleid richt zich sinds het derde kwartaal 2017 (overgangperiode tot midden 2020) geleidelijk naar doelgroepverminderingen voor oudere werknemers en activeringsvergoedingen voor langdurig werklozen en jonge laaggeschoolden ten koste van de meeste andere doelgroepverminderingen ('Herstructureringen', 'Langdurig werkzoekenden anders dan sine's', 'Mentors', 'Huisbedienden', 'Jongeren').

We hielden geen rekening met de uitbreiding van het systeem van dienstencheques naar de kinderopvang omdat de principiële beslissing daartoe in het Waalse regeerakkoord niet concreet werd gemaakt.

d. Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De stopzetting of geleidelijke uitdoving van een aantal doelgroepverminderingen ('Herstructureringen', 'Langdurig werkzoekenden' andere dan 'sine's', 'Huisbedienden', 'Jongeren').

e. Duitse Gemeenschap

Met uitzondering van de maatregelen ten gunste van 'Artikel 60', 'Podiumkunstenaars', 'Oudere werknemers' en 'Onthaalouders' worden de meeste doelgroepverminderingen geleidelijk stopgezet in 2018-2020.

f. Dienstencheques

De loonsubsidies en de fiscale uitgaven in het kader van de dienstencheques in 2019 zijn gebaseerd op het volume terugbetaalde dienstencheques in elk gewest. Vanaf 2020 bepaalt de groeivoet van de consumptie van huishoudelijke diensten – in elk gewest bij hypothese gelijk aan de nationale groeivoet – het aantal gepresteerde uren. De relatieve prijs van dienstencheques t.o.v. zwartwerk voor de consumptie – na verrekening van het fiscaal voordeel – en een trend bepalen in elk gewest het aandeel van de dienstencheques in de huishoudelijke prestaties.

2.3.2. Brutolonen en arbeidskosten

De brutolonen vóór indexering in 2019 (groei met 0,6 %) zijn gebaseerd op voorlopige observaties. Gegeven de maximale marge voor loonstijgingen zoals gerapporteerd door de CRB (2019) in het technisch verslag m.b.t. de loonkostenontwikkeling (1,1 % voor 2019-2020 samen) impliceert dat een groei van 0,5 % groei in 2020. Voor 2021-2025 is de gemiddelde evolutie van de arbeidskosten – en daarvan afgeleid de brutolonen – gebaseerd op traditionele determinanten (productiviteit, werkloosheidsgraad, fiscaliteit) uit de economische theorie. De groei van de nominale productiviteit en de daling van de werkloosheidsgraad zijn de belangrijkste bronnen van de brutoloonstijgingen (vóór indexering gemiddeld 0,9 %).²⁰

---

²⁰ In de vooruitzichten werden de bekomen loonontwikkelingen o.b.v. die methode in de tijd uitgevlakt.

2.4. Hypothesen inzake tijdelijke werkloosheid

Voor werknemers waarvoor tijdelijk de arbeidsduur moet worden verminderd ten gevolge van het uitbreken van het coronavirus, kunnen bedrijven beroep doen op de regelingen voor tijdelijke werkloosheid. Dat kan zowel voor de tijdelijke werkloosheid ‘wegens overmacht’ (bv. in geval van quarantaine-maatregelen of het wegvallen van toeleveranciers) als voor tijdelijke werkloosheid ‘na werkgebrek omwille van economische oorzaken’ (door een plotse daling van de vraag naar de betrokken goederen of diensten). Op het moment dat de hypothesen voor deze vooruitzichten werden afgesloten (11 maart) was er slechts een beperkt effect meetbaar van de coronacrisis op de aanvragen voor tijdelijke werkloosheid. Op dat moment was ook nog geen sprake van de restrictieve maatregelen die de Nationale Veiligheidsraad zou nemen op o.a. het vlak van de sluiting van horeca- en kleinhandelszaken (op achtereenvolgens 12 en 17 maart).

We hebben in deze Vooruitzichten een effect op de tijdelijke werkloosheid ingebouwd in functie van de verwachte impact (d.d. 11 maart) van de coronacrisis op de economische groei en de in het verleden vastgestelde gevoeligheid van de tijdelijke werkloosheid voor abrupte negatieve schokken op de economische activiteit (financiële crisis in 2008-2009; aanslagen in 2016). Er werd rekening gehouden met een eenmalige impact van 8000 bijkomende budgettaire eenheden tijdelijke werkloosheid in jaargemiddelden voor 2020.

2.5. Hypothesen inzake overheidsfinanciën

2.5.1. Inleiding

De projectie is opgesteld bij ongewijzigd beleid. Dat betekent dat ze rekening houdt met de bestaande wettelijke bepalingen en de beslissingen die gekend waren door het FPB bij het afsluiten van de projectie – meer specifiek die opgenomen in de begrotingen van 2020 van de verschillende beleidsniveaus en de aangekondigde maatregelen op middellange termijn die voldoende nauwkeurig gespecificeerd zijn –, met de endogene dynamiek van de ontvangsten- en uitgavenposten, en, desgevallend, met de voortzetting van trends voor de louter discretionaire uitgaven.

De achteruitgang van de macro-economische parameters voor 2020 ten opzichte van de Economische begroting van afgelopen februari, ten gevolge van de gezondheids crisis, vertaalt zich in een daling van het begrotingssaldo door het optreden van de automatische stabilisatoren. Naast die automatische stabilisatoren houdt de projectie geen rekening met de budgettaire kosten van de maatregelen die na 11 maart zijn beslist door de overheden in het kader van de gezondheids crisis, noch op federaal niveau (bijvoorbeeld de provisie van een miljard euro die werd voorzien in het kader van de tweede financieringswet), noch op de andere beleidsniveaus. De gezondheidszorguitgaven voor 2020 zijn afkomstig van technische ramingen van het RIZIV die nog geen rekening hielden met de gezondheids crisis.

Wat de uitgaven van de federale departementen betreft, zijn de vooruitzichten gebaseerd op de richtlijnen van de eerste financieringswet en het ontwerp van de tweede financieringswet voor 2020 (met inbegrip van de afwijkingen op de voorlopige twaalfden, onder meer met betrekking tot de parlementaire initiatieven en andere verplichte uitgaven) en op de technische ramingen van de uitgaven 2021-2024

van het rapport van het Monitoringcomité van september 2019. Het ontwerp van de tweede financieringswet voor 2020 vermeldt uitdrukkelijk de benadering die is gevolgd sinds de val van de regering om de provisionele kredieten te baseren op technische ramingen van het Monitoringcomité bij ongewijzigd beleid van de behoeften van de departementen. Alle nieuwe voorstellen die ‘een impact kunnen hebben op de volgende regering’ zijn daarvan uitgesloten. De huidige vooruitzichten breiden die logica uit naar de middellange termijn. De projectie houdt uiteraard rekening met de huidige en op middellange termijn waarschijnlijke afwijkingen op basis van de meest recente budgettaire informatie en de economische parameters van de projectie. Die afwijkingen betreffen volume-effecten of volgen uit noodzaak en de meerjarenplanning van de besliste investeringen. De projectie werd bovendien aangevuld met bepaalde gegevens uit de actualisering 2020 die op 13 maart is gepubliceerd door het Monitoringcomité, onder meer wat betreft de niet-fiscale ontvangsten.

De verschillende regeringen van de gefedereerde entiteiten die werden samengesteld na de regionale verkiezingen van mei 2019 hebben een reeks maatregelen aangekondigd in hun regeerakkoorden. Aan sommige maatregelen werd concreet vormgegeven in de initiële begrotingen 2020, terwijl andere maatregelen nog moeten worden gefinaliseerd. Deze vooruitzichten houden alleen rekening met de maatregelen van de initiële begrotingen 2020 en de voldoende gedetailleerde maatregelen in de meerjarenramingen toegevoegd bij de initiële begrotingen 2020.

Net zoals het macro-economische kader wordt de projectie van de overheidsfinanciën strikt voorgesteld overeenkomstig de ESR-definities. Dat impliceert onder meer dat alle in het kader van de staatshervorming overgedragen bevoegdheden, ook de bevoegdheden die door Entiteit I worden beheerd voor rekening van de gemeenschappen en gewesten (bv. de socialebijdrageverminderingen voor de doelgroepen), worden verrekend in de rekening van de deelsector van de gemeenschappen en gewesten. De aan de gemeenschappen en de gewesten uitgekeerde dotaties worden dus verrekend in brutotermen (d.w.z. niet verminderd voor de bevoegdheden die door Entiteit I worden beheerd). De regionale personenbelasting wordt verrekend volgens de inkohierungen (en niet volgens de aan de gewesten uitgekeerde thesaurievoorschotten). De correctie – in overeenstemming met de Bijzondere Financieringswet – van de te veel betaalde bedragen aan regionale personenbelasting aan de gewesten in 2015-2017 wordt volledig verrekend in 2018.

2.5.2. Fiscale ontvangsten

a. Raming 2019

Wat de door de federale overheid geïnde belastingen betreft (inclusief voor de rekening van de andere beleidsniveaus), werd rekening gehouden met de geobserveerde ontvangsten tot januari 2020 en de thesaurievooruitzichten van de FOD Financiën voor februari 2020 (die noodzakelijk zijn om bepaalde belastingen volgens een logica van vastgestelde rechten samen te stellen). Bij gebrek aan gegevens over de aard van de geïnde, maar niet opgesplitste ontvangsten, werd de evolutie hiervan tot eind januari 2020 toegevoegd aan de thesaurievooruitzichten van de kohieren van de vennootschapsbelasting van februari. De thesaurieramingen met betrekking tot de opcentiemen op de personenbelasting van de lagere overheid zijn ons niet gecommuniceerd.

De raming voor 2019 van de geïnde belastingen door de gewesten is gebaseerd op volledige observaties, met uitzondering van de successierechten van februari 2020 die nog steeds ramingen zijn. Er moet worden opgemerkt dat de gegevens met betrekking tot de opcentiemen op de onroerende voorheffing van de lagere overheid nog steeds versnipperd zijn (in het bijzonder voor Brussel waarvoor we geen gegevens hebben ontvangen). Wat de lokale belastingen betreft, gaat het nog over een projectie en niet over realisaties.

b. Projectie vanaf 2020

De vooruitzichten van de fiscale ontvangsten houden rekening met het macro-economische kader, met de op de verschillende beleidsniveaus besliste fiscale maatregelen voor 2020 en met de maatregelen die met voldoende nauwkeurigheid voor de middellange termijn werden aangekondigd. Wanneer dat mogelijk is, wordt de impact gegenereerd op basis van de FPB-modellen; wanneer dat niet mogelijk is, wordt de impact overgenomen uit begrotingsdocumenten. Dit zijn de belangrijkste discretionaire maatregelen waarmee vanaf 2020 rekening wordt gehouden:

- Personenbelasting: het geraamde inkohieringstempo voor 2019 wordt vervolgens aangehouden, wat impliceert dat de kohieren en de opcentiemen van de verschillende beleidsniveaus 100 % van een volledig aanslagjaar bedragen vanaf 2020 (tegenover 106 % in 2019, waarbij evenwel verschillen bestaan tussen de gewesten²¹); de gemeenten en de gewesten voelen gedeeltelijk in 2020 en volledig vanaf 2021 de budgettaire kosten van de 2019-fase van de taxshift (via de opcentiemen, die worden geboekt op basis van de kohieren); de bijkomende impact in 2020 van reeds genomen maatregelen is al verrekend (bijvoorbeeld de beperking van de fiscale voordelen bij een minimale verblijfsduur, enz.), net zoals de maatregelen die beslist zijn door het parlement tijdens de periode van lopende zaken (bijvoorbeeld de hervorming van de belastingverminderingen voor pensioenen).
- Overige belastingen op het inkomen en het vermogen van huishoudens: de uitbreiding in 2020 van de vrijstelling van de eerste dividendenschijf wordt in aanmerking genomen; de taks op de effectenrekeningen wordt opgeheven door het Grondwettelijk Hof (de laatste veronderstelde opbrengst bedraagt 50 miljoen euro in 2020).
- Vennootschapsbelasting: na de sterke stijging in 2017 en 2018 laat de projectie de impliciete macro-economische aanslagvoet op middellange termijn convergeren naar zijn niveau van vóór 2017. Gezien de onzekerheidsmarges kan de projectie van de vennootschapsbelasting als verenigbaar worden beschouwd met een hervorming waarvan de budgettaire kosten nul bedragen of enkele honderden miljoenen euro's op kruissnelheid.
- Vermogensheffingen: aan de vervroegde inning van de belasting op pensioensparen sinds 2015 komt een einde in 2020.
- Fiscale regularisatie, bijdrage van de kernexploitanten: hypothese van stabiliteit van het waargenomen rendement in 2019.
- Fiscale fraude en gelijkgestelde maatregelen (betere inning, sectorale controles, enz.): de eventuele maatregelen op dat gebied geven geen aanleiding tot de verrekening van exogene schommelingen

---

²¹ Het inkohieringstempo zou versnellen in 2019 voor de opcentiemen op de personenbelasting in Vlaanderen en Brussel, en slechts in beperkte mate in Wallonië.

in onze projecties. Ze veronderstellen dat de inspanningen op het vlak van fiscale fraudebestrijding worden voortgezet zoals in de voorgaande jaren en dat die inspanningen voldoende zullen zijn om de ontduikings- en ontwijkingsinspanningen van de belastingplichtigen te compenseren.

De discretionaire maatregelen die vanaf 2020 verrekend worden met betrekking tot de eigen ontvangsten van de gewesten en de lagere overheid worden in de volgende paragrafen vermeld.

2.5.3. Personeelsuitgaven

Algemene hypothesen

De groei van de loonmassa van de overheid is afhankelijk van de loonindexering, de evolutie van de werkgelegenheid, de loonherwaarderings, een loondrift en de groei van de effectieve werkgeversbijdragen.

De spilindex voor de lonen in de overheidssector werd bereikt in februari 2020. Bijgevolg zal de volgende indexering in april 2020 plaatsvinden.

Over de volledige projectieperiode wordt rekening gehouden met een hypothese van een dalende gemiddelde arbeidsduur. Daarom ligt de groei van de werkgelegenheid (in personen) bij de overheid 0,1 % hoger dan de groei in voltijdse equivalenten op jaarbasis.

Wat de loonherwaarderings betreft, gaat het om de loonherwaarderings beslist in het kader van de momenteel ondertekende sectorale akkoorden. Latere herwaarderings worden niet uitgesloten, maar de projectiemethodologie anticipeert daar niet op, rekening houdend met een scenario bij ongewijzigd beleid.

De loondrift stemt overeen met de loonschommelingen die gepaard gaan met de evolutie van het kwalificatieniveau en de veranderingen in de leeftijdsstructuur van de personeelsleden, gezien de loonsverhogingen door baremaverhogingen, anciënniteitspremies en bevorderings. Die loondrift wordt geprojecteerd volgens het type activiteit (administratie, onderwijs en Defensie), en wordt gemiddeld per jaar geraamd op 0,4 % in de administratie, op 0,1 % in het onderwijs en op 1,0 % bij Defensie.

De stijging van de effectieve werkgeversbijdragen is te wijten aan de bijdragen die worden betaald aan de sociale zekerheid in het kader van de financiering van de pensioenen van de statutaire personeelsleden, namelijk: de bijdragen die door de federale overheid, de sociale zekerheid en de gefedereerde entiteiten worden betaald aan de 'pool van de parastatalen', de bijdragen die door de lagere overheid worden betaald aan het 'gesolidaariseerd pensioenfonds van de lagere overheid' en de responsabiliseringsbijdragen die door de gefedereerde entiteiten worden betaald vanaf 2021.²²

---

²² Tot 2020 worden de responsabiliseringsbijdragen voor pensioenen in mindering gebracht op de dotaties van de BFW.

Specifieke hypothesen per bestuursniveau

a. Federale overheid en sociale zekerheid

In 2020 laat de werkgelegenheid bij de administratie van de federale overheid een lichte stijging optekenen, onder meer bij de politie. Vanaf 2021 wordt de werkgelegenheid – bij het uitblijven van maatregelen – constant gehouden in voltijdse equivalenten. Bij Defensie blijft de werkgelegenheid dalen tot 2025 naar aanleiding van het ‘Strategisch Plan voor Defensie’.

Bij de sociale zekerheid daalt de werkgelegenheid in 2020 als gevolg van de overheveling van een deel van het Famifed-personeel naar de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.²³ Vanaf 2021 wordt de werkgelegenheid – bij het uitblijven van maatregelen – constant gehouden in voltijdse equivalenten.

De vooruitzichten houden rekening met de op 29 november 2019 goedgekeurde maatregel die een aanvullend pensioen invoert voor de contractuele personeelsleden in de overheidssector (met inbegrip van bepaalde socialezekerheidsinstellingen). Dat pensioen wordt vanaf 2019 gefinancierd door werkgeversbijdragen.

b. Gemeenschappen en gewesten

Franse Gemeenschap

De werkgelegenheid in het onderwijs houdt rekening met de evolutie van de schoolbevolking en de maatregelen met betrekking tot het ‘Pacte pour un enseignement d’excellence’ om de omkaderingsgraad te verhogen. De projectie houdt ook rekening met het sectoraal akkoord 2019-2020 van mei 2019 dat hoofdzakelijk betrekking heeft op een verhoging van de eindejaarspremie. De maatregel aangaande de verlenging van de initiële lerarenopleiding kleuter-, basis-, en lager secundair onderwijs is momenteel uitgesteld tot september 2021. De projectie houdt rekening met de impact ervan op het aantal leerkrachten. Met de mogelijke daaropvolgende herwaardering van de overeenkomstige barema's werd daarentegen geen rekening gehouden.

In de administratie wordt de werkgelegenheid constant gehouden in voltijdse equivalenten over de volledige projectieperiode. Wat de loonherwaarderingen betreft, houdt de projectie rekening met het sectoraal akkoord dat in juli 2018 is ondertekend.

Vlaamse Gemeenschap

In het onderwijs houdt de werkgelegenheid rekening met de evolutie van de schoolgaande bevolking en de besliste maatregelen, onder meer van het in 2019 goedgekeurd decreet waarbij de werkingsmiddelen van het kleuteronderwijs worden afgestemd op die van het lager onderwijs en de omkaderingsgraad wordt verhoogd. Bovendien houdt de projectie rekening met het sectoraal akkoord van 23 maart 2018.

---

²³ De overheveling van het andere deel van het Famifed-personeel (naar de Vlaamse Gemeenschap, het Waals Gewest en de Duitstalige Gemeenschap) vond plaats in 2019.

In de administratie daalt de werkgelegenheid tot 2024 als gevolg van de besparingsmaatregelen die zijn beslist in het kader van het Vlaams regeerakkoord van september 2019. De projectie houdt ook rekening met het sectoraal akkoord van 24 mei 2019.

Waals Gewest

In 2020 integreert de projectie een stijging van de werkgelegenheid in de administratie, rekening houdend met de uitvoering van de personeelsplannen. Vanaf 2021 wordt die werkgelegenheid constant gehouden in voltijdse equivalenten. De projectie houdt ook rekening met de loonherwaarderingen die zijn goedgekeurd door de regering in februari 2019.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

In de administratie wordt de werkgelegenheid constant gehouden in voltijdse equivalenten over de volledige projectieperiode. Bovendien houdt de projectie rekening met de loonherwaarderingen in het kader van het sectoraal akkoord van december 2018.

c. Lagere overheid

In de administratie van de lagere overheid wordt de werkgelegenheid constant gehouden in voltijdse equivalenten over de volledige projectieperiode. De projectie houdt ook rekening met de ondertekende sectorale akkoorden.

2.5.4. Overige primaire uitgaven van de federale overheid

De primaire uitgaven van de federale overheid (zonder de personeelsuitgaven) zijn voor 2019 gebaseerd op de eerste versie van de budgettaire realisaties. Voor de periode 2020-2024 zijn ze hoofdzakelijk gebaseerd op de ramingen van het rapport van het Monitoringcomité van september 2019, aangevuld met meer recente gegevens²⁴. Er werden ook correcties aangebracht aan de budgettaire gegevens om ze in overeenstemming te brengen met de ESR-boekhouding (verschuivingen tussen bepaalde uitgaven, consolidering van het stelsel van groene offshore certificaten, enz.). De projectie houdt rekening met een onderbenuttingsgraad van de uitgaven die vergelijkbaar is met die van 2019.

Vanaf 2020 en op middellange termijn houdt de projectie in het bijzonder rekening met de volgende elementen:

- De investeringen in de vernieuwing van het hoofdmateriaal van Defensie, bestaande uit verbintenissen uit het verleden (voornamelijk A400M-vliegtuigen), dringende investeringen en geplande investeringen in het kader van de strategische visie. De investeringen worden conform het ESR verrend op het moment dat het materieel wordt geleverd.²⁵

²⁴ Het betreft gegevens geleverd door Defensie over de leveringen van militair materieel, de voorstellen die zijn gestemd in het federaal parlement, en waarmee rekening is gehouden in de eerste wetten betreffende de provisionele kredieten van 2020 (oprichting van een Zorgpersoneelfonds en verlenging van het eindloopbaanstelsel van de lokale politie) en de actualisering voor 2020 van de ramingen van het Monitoringcomité (gepubliceerd op 13 maart).

²⁵ De uitgaven worden geraamd aan de hand van de gegevens van Defensie over de toekomstige leveringen van militair materieel over de periode 2020-2024 die in februari 2020 beschikbaar waren. Voor 2025 wordt een hypothese van stabiliteit in reële termen gebruikt.

- Een stijging van de aankoop van goederen en diensten van Defensie als gevolg van de investeringen in hoofdmateriaal, waarvoor bijkomende werkingskosten vereist zijn.
- De subsidies voor de financiering van de groenestroomcertificaten voor offshore windenergie, waarvan de openbare-dienstverplichting om ze terug te kopen op Elia weegt. Die subsidies evolueren in hetzelfde tempo als de ontvangsten uit de offshore toeslag op de elektriciteitsprijs, die afhankelijk zijn van de evolutie van de eenheidstoelagen en de vooruitzichten voor het elektriciteitsverbruik.
- De subsidies met betrekking tot de financiering van de degressiviteit op de offshore toeslag voor industriële consumenten die bedrijfstakovereenkomsten hebben afgesloten.
- De investeringsprojecten van de NMBS en Infrabel die zijn gepland in het kader van het Meerjarig investeringsplan 2018-2020 en het Strategisch investeringsplan 2018-2031, aangezien die laatste erop gericht is de GEN-werkzaamheden te voltooien en de infrastructuur uit te breiden. Die projecten geven aanleiding tot investeringsbijdragen aan ondernemingen voor het deel dat wordt uitgevoerd door de NMBS en tot overheidsinvesteringen voor het deel infrastructuur, waarbij rekening wordt gehouden met de opname van Infrabel in de overheidsperimeter.
- De steun aan het zorgpersoneel door de financiering van een 'Zorgpersoneelfonds' ten belope van 400 miljoen euro, die als loonsubsidies aan de privésector worden ingeschreven.
- Een stijging van de uitgaven van Fedasil met 100 miljoen euro als gevolg van de herraaming door het Monitoringcomité van de potentiële behoeften van Fedasil.

Wat de financiering van de Europese Unie vanaf 2021 betreft, vloeit de middellangetermijnhypothese voort uit de aanpassingen die in een nota van de permanente vertegenwoordiging van juni 2019 zijn aangebracht zodat ze overeenstemt met het volgende scenario betreffende het financieel kader 2021-2027: de uitgavenplafonds voorgesteld door de Commissie in mei 2019; een verlaging van de bni-bijdragen met 10 % die overeenstemt met deze uitgavenplafonds die als maximaal worden beschouwd; de inningskosten van de douanerechten die tot 10 % worden verlaagd, de btw-middelen die worden vernieuwd, drie nieuwe eigen middelen (waarvan de kosten in deze ramingen zijn verrekend in de bni-bijdrage), de forfaitaire kortingen die tegen 2025 worden uitgedoofd; het Verenigd Koninkrijk draagt financieel bij tot de 'nog te betalen verplichtingen' van het vorige financiële kader; de inwerkingtreding van het nieuwe eigenmiddelenbesluit in 2023 met terugwerkende kracht (vandaar een eenmalige kostenpost in 2023 voor de regularisatie van de jaren 2021-2022).

De evolutie van de overige primaire uitgaven van de federale overheid is gebaseerd op de meerjarenprojecties van het rapport van het monitoringcomité van september 2019, nadien wordt een hypothese van stabiliteit in reële termen verondersteld.

2.5.5. Niet-fiscale ontvangsten van de federale overheid

De niet-fiscale ontvangsten van de federale overheid zijn in 2019 gebaseerd op de eerste versie van de economische hergroepering van de voorlopige realisaties, en in 2020 hoofdzakelijk op de gegevens van het rapport van het Monitoringcomité van september 2019, aangevuld met de meest recente gegevens.²⁶

²⁶ Het betreft de actualisering 2020 gepubliceerd in maart 2020 door het Monitoringcomité en de verschillende berichtgevingen over de dividenden met betrekking tot bepaalde participaties van de federale staat.

Er worden bepaalde correcties aangebracht aan de budgettaire gegevens om ze in overeenstemming te brengen met het ESR, zoals bijvoorbeeld het toevoegen van de overdrachten van de ondernemingen in verband met de overname van de pensioenverplichtingen van bepaalde overheidsbedrijven door de federale overheid.

Op middellange termijn wordt het leeuwendeel van de niet-fiscale ontvangsten stabiel verondersteld in reële termen. Onder de categorieën die afwijken van deze hypothese, vallen vooral bepaalde inkomens uit vermogen die worden geïndexeerd op de nominale groei, en de door de EU terugbetaalde inningskosten van douanerechten (verkoop van goederen en diensten in ESR) die worden geïndexeerd op de evolutie van die rechten.

De volgende elementen hebben een impact op de niet-fiscale ontvangsten:

- De inkomens uit vermogen houden onder meer rekening met de uitkering van een dividend van 261 miljoen euro door Belfius voor het aanslagjaar 2019, in overeenstemming met een mededeling van de bank over de cijfers van 2019, en met de uitkering van een dividend van 30 miljoen euro door Ethias vanaf 2020.
- De overdrachten van de ondernemingen dalen sterk in 2020 en 2021 als gevolg van de uitdoving (volledig in 2021) van de in het ESR toegerekende ontvangst in verband met de jaarlijkse pensioenuitgaven van bepaalde overheidsbedrijven, rekening houdende met de uitputting van het bedrag dat aanvankelijk (in 2003 en 2004) als kapitaal werd uitgekeerd door de betrokken overheidsbedrijven.
- De overdrachten van het buitenland worden eenmalig verhoogd in 2019 als gevolg van een storting van 300 miljoen euro door een financiële instelling op grond van een bindende schikkingsovereenkomst.
- De ontvangsten uit de verkoop van gsm-vergunningen worden constant gehouden in reële termen op hun niveau van 2019.

2.5.6. Rentelasten

De evolutie van de rentelasten is afhankelijk van de marktrente en de totale schuld. De variaties in die laatste vloeien voort uit het vorderingensaldo en de financiële verrichtingen buiten het vorderingensaldo.

2.5.7. Sociale zekerheid

a. Maatregelen en herzieningen

De projectie houdt rekening met de informatie die beschikbaar was op de afsluitdatum, met inbegrip van het rapport van het Beheerscomité van de sociale zekerheid van 6 maart 2020.

Bij gebrek aan een regering met volheid van bevoegdheid zijn er weinig maatregelen die de projectie beïnvloeden. De enige recente maatregel die voor de projectie in aanmerking wordt genomen vanaf

2020 is de verhoging van het uitkeringsbedrag van 65 % tot 70 % voor alle tijdelijke werklozen van februari tot juni 2020.

Er wordt ook rekening gehouden met de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd van 65 naar 66 jaar in 2025 voor de pensioenuitgaven (en de impact ervan op de andere sociale uitkeringen).²⁷

b. Evenwichtsdotatie

De evenwichtsdotatie van de werknemersregeling in 2020 werd berekend door het bedrag van 2019 (3055 miljoen euro) te verminderen met de regularisatie van 2018 (217 miljoen euro) en vervolgens te verhogen met de gezondheidsindex van 1,2 % (afkomstig van de Economische begroting van februari). Ze bedraagt dus 2872 miljoen euro. In de projectie wordt de evenwichtsdotatie bij hypothese constant gehouden in reële termen. Voor de zelfstandigenregeling bedraagt de dotatie nul euro over de volledige projectieperiode.

c. Welvaartsenveloppes

De enveloppe 2019-2020 werd verdeeld over de socialezekerheidssectoren volgens de beslissingen van het interprofessioneel akkoord van april 2019. De enveloppes 2021-2022 en volgende worden opgenomen in de projectie volgens de parameters die worden gebruikt voor de berekening van de in het Generatiepact voorziene beschikbare enveloppes voor alle takken (met uitzondering van de kinderbijslag) van de werknemersregeling, de zelfstandigenregeling en de socialebijstandsregeling.

d. Overheidspensioenen

Voor de pensioenen van de overheidssector omvat de projectie de voorlopige realisaties van 2019 van de Federale Pensioendienst. Ze houdt ook rekening met de begrotingsgegevens voor het jaar 2020 (op basis van de beschikbare informatie in februari 2020) en de meerjarenprojecties 2021-2024. De projectie houdt geen rekening met de volgende maatregelen (waarvoor het voorafgaande sociaal overleg niet is geslaagd): de hervorming van het ziektepensioen, de erkenning van de beroepszwaarte (zware beroepen), de afschaffing van de preferentiële tantièmes en de herwaarderingscoëfficiënten, alsook de hervorming van de preferentiële regimes (militairen en het rijdend personeel van de NMBS). De projectie houdt wel rekening met de besliste maatregelen, waarvan de belangrijkste zijn: de regularisering van de studieperiodes, de vermindering van de solidariteitsbijdrage, de verhoging van de leeftijd voor vroeged pensioen naar 63 jaar met een loopbaanvoorwaarde van 42 jaar in 2019 (behalve uitzonderingen voor lange loopbanen) en de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd naar 66 jaar in 2025.

e. Gezondheidszorg

De uitkeringen in 2019 en 2020 beantwoorden aan de budgettaire doelstelling (voor 2020, zoals beslist in december 2019) gecorrigeerd voor de meest recente raming van de overschrijdingen. Merk op dat een deel van de geraamde overschrijding voor 2020 geen impact heeft op de uitgaven in ESR-termen (61 miljoen euro).

---

²⁷ Voor meer details, zie het jaarlijks verslag van de Studiecommissie voor de Vergrijzing van juli 2015.

Vanaf 2021 wordt de groei van de reële uitgaven voor geneeskundige zorg geprojecteerd op basis van econometrische modellen. Voor de acute zorg is gebruik gemaakt van het PROMES-model, versie 1.13. De langdurige zorg wordt grotendeels gemodelleerd met een macro-economisch tijdreeksmodel.

2.5.8. Gemeenschappen en gewesten

a. Algemeen

De ontvangsten en uitgaven van de deelsector van de gemeenschappen en gewesten zijn voor 2019 gebaseerd op de eerste versie van de economische hergroepering (voorlopige versie) van de realisaties van 2019. Voor 2020 houdt de projectie rekening met de initiële begrotingen 2020 van de verschillende deeltiteiten. De projectie houdt geen rekening met de aangekondigde maatregelen van de verschillende regeringen in het kader van de coronacrisis. De evolutie van de ontvangsten en uitgaven op middellange termijn is gebaseerd op een hypothese van ongewijzigd beleid en houdt rekening met de maatregelen uit de regeerakkoorden indien ze voldoende gedetailleerd zijn opgenomen in de meerjarenramingen.

De ontvangsten voor 2020 van de bijzondere financieringswet zijn gebaseerd op de macro-economische parameters van de Economische begroting van februari 2020 en op de demografische parameters van de Demografische vooruitzichten 2019-2070. De neerwaartse herziening van de macro-economische parameters ten opzichte van de economische begroting leidt tot een neerwaartse correctie van de door de federale overheid uitgekeerde overdrachten in 2021 (afrekeningssaldo).

De hypothesen over de bezoldigingen worden uiteengezet in de paragraaf 'personeelsuitgaven'. De hypothesen met betrekking tot de regionale loonsubsidies zijn opgenomen in de paragraaf 'lastenverlagingen' (2.3.1).

b. Vlaamse Gemeenschap²⁸

De projectie integreert het merendeel van de beleidsinitiatieven en maatregelen van de Vlaamse meerjarenraming 2020-2024. Er is geen rekening gehouden met de maatregelen (ten belope van 150 miljoen) van de Vlaamse regering in het kader van de coronacrisis, zoals de eenmalige premies voor cafés en restaurants en de crisiswaarborg voor ondernemingen.

Op *fiscaal vlak* houdt de projectie rekening met volgende elementen:

- Een gevoelige versnelling van het inkohieringstempo van de personenbelasting in 2019.
- De uitdoving van de woonbonus waarbij nieuwe leningen vanaf 1 januari 2020 niet langer in aanmerking komen voor de woonbonus (57 miljoen in 2021, 90 miljoen bijkomend per jaar vanaf 2022).
- Meeropbrengst van de registratierechten in 2019 ten gevolge van aangekondigde uitdoving van de woonbonus (ongeveer 225 miljoen).

---

²⁸ Inclusief het Vlaamse Gewest.

- De verlaging van het tarief van de registratiebelasting van 7 % naar 6 % bij aankoop van de enige woning vanaf 1 januari 2020. Het tarief bedraagt 5 % voor wie een ingrijpende energetische renovatie uitvoert (-140 miljoen vanaf 2020).
- De stopzetting vanaf 2021 van het fiscaal gunstregime voor erfgenamen bij duo-legaten²⁹ (75 miljoen).
- De invoering van de best-friendsregeling³⁰ binnen de Vlaamse erfbelasting vanaf 2021 (-10 miljoen).
- Het optrekken van de verdachte periode bij niet-geregistreerde schenkingen van 3 naar 4 jaar vanaf 2021 (22 miljoen).
- De ontvangsten uit fiscale regularisatie worden op het realisatieniveau van 2019 gehouden (13 miljoen).
- Verhoging van de belastingen op online kansspelen van 11 % tot 15 % vanaf 2021 (11 miljoen).
- Het gewestelijk belastingkrediet in de onroerende voorheffing³¹ wordt beperkt tot het deel van materieel en outillage vanaf aanslagjaar 2020 (60 miljoen).

Op het niveau van de *niet-fiscale ontvangsten* integreert de projectie:

- De verhoging van de kilometerheffing zware vracht boven 32 ton en halvering kilometerheffing op categorie 3,5-12 ton (29 miljoen in 2020 oplopend tot 65 miljoen in 2025).
- De uitkering van een dividend door Ethias vanaf 2020 (31,6 miljoen).

Wat de ontvangsten en uitgaven met betrekking tot de *groenestroomcertificaten* aangaat, integreert de projectie de evolutie van het recente verleden.

Bij de *werkingskosten* wordt er rekening gehouden met een besparing op de werkmiddelen (46 miljoen in 2020 en bijkomend 50 miljoen per jaar).

De *overdrachten aan gezinnen* integreren de vermindering van de aftrekbaarheid van dienstencheques van 30 naar 20 % vanaf aanslagjaar 2021 (70 miljoen).

De *sociale* uitgaven houden rekening met:

- De invoering van jobbonus voor de laagste inkomens uit arbeid vanaf 2021 (329 miljoen in 2021, oplopend tot ongeveer 360 miljoen in 2025).

---

²⁹ Regeling waarbij een deel van de erfenis aan een goed doel wordt overgelaten, zodanig dat de erfgenamen meer overhouden dan wanneer ze op de volledige nalatenschap het hoogste successietarief van 55 % aangerekend krijgen. Het gunsttarief voor goede doelen van 8,5 % blijft bestaan.

³⁰ Regeling voor een vriendenerfenis, waarbij men een bepaald deel van de erfenis kan toewijzen aan een verwante of niet-verwante persoon als 'best friend' en waarop dan het voordeligere tarief in rechte lijn wordt toegepast in plaats van de hogere tarieven in zijlijn.

³¹ Vennootschappen en verenigingen genieten een vermindering van de onroerende voorheffing in de vorm van een belastingkrediet. Die vermindering geldt nu nog enkel voor materiaal en outillage.

- De vaste indexering van de kinderbijslag op 1 september met 2 % en, voor kinderen in de oude regeling, de niet-indexering vanaf 2020 van de basisbijslag voor de kinderen van rang 3 en de leeftijdstoelagen.
- Besparingen vanaf 2020 in de gezinszorg (ongeveer 10 miljoen bijkomend per jaar) en de gehandicaptenzorg (15 miljoen bijkomend per jaar).

Wat de *loonsubsidies* aangaat, wordt er rekening gehouden met de verenging van de doelgroepen oudere en jonge werknemers van de werkgeversbijdrageverminderingen.

Op het niveau van de *overige overdrachten aan bedrijven* integreert de projectie de volgende elementen:

- Een besparing van 6 % op generieke subsidies bij verschillende beleidsdomeinen zoals economie, wetenschappen en innovatie, welzijn, volksgezondheid en gezin, cultuur, jeugd, sport en media (180 miljoen vanaf 2020).
- Bijkomende besparingen op subsidies ‘economie’ (73 miljoen vanaf 2020) en op diverse subsidies aangaande o.a. welzijn, energie, werk, omgeving (35 miljoen vanaf 2020).

Op het niveau van de *investeringen* wordt er rekening gehouden met:

- Eenmalige verkopen van activa (50 miljoen in 2022 en 2023) en de vervreemding van het Ferrarisgebouw in 2024 (75 miljoen).
- Het Oosterweelproject (192 miljoen in 2020, oplopend tot 607 miljoen in 2025).
- Investerings in scholenbouw (25 miljoen in 2020, oplopend tot 200 miljoen in 2025).
- Investerings in mobiliteit en omgeving (20 miljoen in 2020, oplopend tot 230 miljoen in 2025).
- Een besparing op de overige investeringskredieten (11 miljoen in 2020, oplopend tot 114 miljoen in 2025).

De *overdrachten aan de lagere overheid* houden rekening met:

- De financiering door de Vlaamse Gemeenschap van 50 % van de responsabiliseringsbijdrage voor pensioenen (131 miljoen in 2020 oplopend tot 283 miljoen in 2025).
- Een toename van de overdrachten aan landelijke gemeenten voor het vrijwaren van open ruimte (31 miljoen in 2020, oplopend tot 124 miljoen in 2025).

c. Franse gemeenschap

De projectie is coherent met de initiële begroting van 2020, die door de regering is voorgesteld als een technische begroting die geen rekening houdt met de beleidslijnen uit de algemene beleidsverklaring 2019 van de regering van de Franse Gemeenschap (in afwachting van de aangepaste begroting waarin die nieuwe beleidslijnen worden gepreciseerd). In die initiële begroting van 2020 houden de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van 2019 verband met de indexering en een stijging van de uitgaven, met name de gepland loonuitgaven in het kader van de uitvoering van het ‘Pacte pour un enseignement d’excellence’ (waaronder de oprichting van Wallonie Bruxelles Enseignement). De begroting bevat

daarnaast bijvoorbeeld ook een toename van de kredieten voor schoolgebouwen, met name voor de bouw van nieuwe schoolinfrastructuur en het creëren van plaatsen, en een verhoging van de kredieten voor de financiering van de uitvoering van het beleid ter ondersteuning van jongeren.

Na 2020 worden de andere uitgaven (niet-personeelsuitgaven) in het algemeen geprojecteerd op basis van trends. De personeelsuitgaven worden sterk beïnvloed door de evolutie van het personeel dat in het onderwijs van de Franse Gemeenschap werkzaam is.³²

d. Waals Gewest

De projectie neemt bepaalde elementen op van de meerjarenraming in de algemene toelichting bij de begroting, in het bijzonder de uitgaven van bepaalde eenheden van de overheid (bv. CRAC, SOWAER, SOWAFINAL) en de Europese co-financieringen.

Fiscaliteit: de projectie integreert de stijging van de registratierechten op lijfrenteverkopen in 2020, de weerslag in 2020 van de lichte versnelling van het inkohieringstempo van de personenbelasting in 2019 en de aangekondigde daling van de onroerende voorheffing en de registratierechten voor de enige eigen woning in 2024. De opbrengst van de fiscale regularisatie in 2019 (8 miljoen euro) wordt constant gehouden in de projectie.

Niet-fiscale ontvangsten: de projectie houdt rekening met een dividend van Ethias van 31,6 miljoen euro vanaf 2020.

Groenestroomcertificaten: de projectie van de ontvangsten en uitgaven is gebaseerd op de vooruitzichten over de evolutie van de markt voor groenestroomcertificaten voor de periode 2019-2030 die in oktober 2019 door de SPW Territoire, Logement, Patrimoine, Energie werden opgesteld. De projectie gaat er ook van uit dat de openbardienstverplichting die op Elia weegt om de groenestroomcertificaten tegen een minimumprijs terug te kopen, constant blijft over de projectieperiode.

Sociale uitgaven: de projectie houdt rekening met de impact van de kinderbijslag hervorming.

Investeringsuitgaven: voor 2020 worden de in de initiële begroting van 2020 voorziene investeringsuitgaven in de projectie opgenomen. Op middellange termijn wordt verondersteld dat ze stabiel blijven in reële termen, rekening houdend met de niet-recurrente factoren van 2020. De uitgaven in verband met het Waalse transitieplan, geregistreerd als bruto-investeringen in vaste activa en kapitaaloverdrachten, evolueren volgens het in de algemene toelichting gedefinieerde traject en worden in 2025 gehandhaafd op het niveau van 2024.

Gezondheids crisis: de projectie houdt geen rekening met de middelen die door de Waalse regering worden vrijgemaakt om de getroffen sectoren te ondersteunen.

---

³² Zie paragraaf 'Personeelsuitgaven'.

e. Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het Brussels Regeerakkoord omvatte verschillende hervormingen en vernieuwingen met betrekking tot onder meer fiscaliteit (op vlak van wonen, successie, verkeer), steun aan gezinnen (o.a. gratis openbaar vervoer voor de inwoners van het Brussels Gewest jonger dan 25 en ouder dan 65 jaar. een geïntegreerde bonusregeling voor renovatie en energie), steun aan ondernemingen (o.a. herziening van het systeem van de steun voor groene stroom). Gezien in de initiële begroting 2020 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de modaliteiten hieromtrent nog niet uitgewerkt en/of becijferd zijn, is er in de projectie geen rekening mee gehouden. De projectie houdt ook geen rekening met de enveloppe van 150 miljoen euro die de Brusselse regering voorziet voor de sectoren die lijden onder de coronacrisis.

Op *fiscaal vlak* houdt de projectie rekening met:

- Een versnelling van het inkohieringstempo van de personenbelasting in 2019.
- Een éénmalige verhoogde opbrengst uit registratierechten van 100 miljoen in 2020.
- De ontvangsten uit fiscale regularisatie (3 miljoen in 2019), die constant worden gehouden op middellange termijn.

Wat de *groenestroomcertificaten* betreft, integreert de projectie zowel voor de uitgaven als inkomsten de evolutie van de recentste jaren.

De projectie van de *investeringen* integreert naast de investeringen in mobiliteit en veiligheid³³ (renovatie van tunnels, viaducten, uitbreiding metro-en prémetro (500 miljoen vanaf 2020)), ook de verkoop van het CCN-gebouw (55 miljoen in 2020).

De *overdrachten aan de overheid* houden rekening met de extra dotatie van 30 miljoen aan de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie vanaf 2020, ter financiering van het nieuwe kinderbijslagstelsel.

f. Duitstalige gemeenschap

Sociale uitgaven: de projectie integreert de meeruitgaven van de kinderbijslaghervorming die op 1 januari 2019 in werking trad.

Loonsubsidies: de projectie houdt rekening met de hervorming van de tewerkstellingssteun (AktiF en AktiF-plus) die op 1 januari 2019 in werking trad.

Bevoegdheidsoverdrachten van het Waals Gewest: de projectie integreert de overdracht in 2020 van de bevoegdheden 'Huisvesting', 'Ruimtelijke ordening' en 'Energie' van het Waals Gewest naar de Duitstalige Gemeenschap en houdt rekening met de eenmalige operaties die hiermee gepaard gaan: de overdrachten naar het Waals Gewest in het kader van de overname in 2019 van schuldvorderingen op sociale huisvestingmaatschappijen en de in 2020 geplande kwijtschelding van die schulden.

Investeringen en kapitaaloverdrachten: de ramingen uit de meerjarenbegroting betreffende de infrastructuuruitgaven worden geïntegreerd in de projectie.

---

³³ Gebaseerd op de meerjarenraming in de initiële begroting 2020.

g. Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

Werkingskosten: de projectie houdt rekening met de financiering van de werking van de Brusselse kinderbijslagfondsen die vanaf 2020 voorzien is.

Sociale uitgaven: de projectie integreert de meeruitgaven van de kinderbijslaghervorming die op 1 januari 2020 in werking trad.

Investerings: de projectie integreert de overname in 2020 van het gebouw van Famifed waarin Iriscare en de diensten van het Verenigd College worden ondergebracht en houdt tevens rekening met de geplande verkoop van de voormalige gebouwen in 2020.

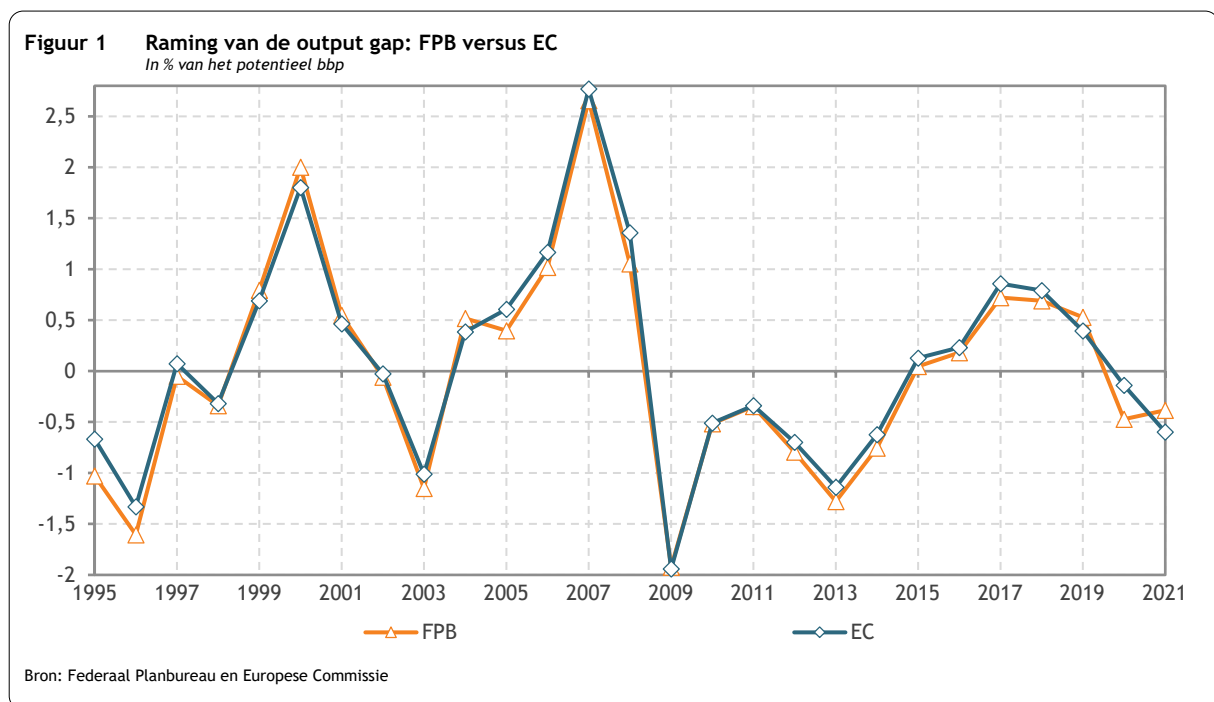
2.5.9. Lagere overheid

De projectiemethodologie van de ontvangsten en uitgaven van de lagere overheid verschilt van die van andere beleidsniveaus omdat deze deelsector heterogeen is en er op dit niveau geen geïntegreerde begroting bestaat. De evolutie van de uitgaven (zonder lonen en sociale uitkeringen) en de niet-fiscale ontvangsten bij ongewijzigd beleid vloeit vanaf 2019 voornamelijk voort uit de waargenomen trends. Die trends worden geraamd op basis van de observaties 1995-2018 uit de nationale rekeningen die in oktober 2019 werden gepubliceerd. De projectie van de investeringen wordt op middellange termijn ondersteund door een econometrische vergelijking die rekening houdt met langetermijntrends in volume en met het fenomeen van de 'electorale cyclus'. Wat de langetermijntrends betreft, is het van belang op te merken dat vanaf 2014 een trendbreuk wordt vastgesteld, als gevolg van de structurele stagnering van de investeringen, in niveau en in reële termen.

3. Raming van de output gap

Het FPB gebruikt de officiële methode van de Europese Commissie³⁴ om het potentieel bbp en zijn componenten te berekenen (benadering via een productiefunctie), maar past die toe op zijn eigen databanken en voegt daar de cijfers van zijn economische vooruitzichten aan toe.³⁵ Daardoor is de raming van het potentieel bbp door het FPB volledig coherent met zijn middellangetermijnprojectie.

De Europese Commissie (EC) heeft in november 2019 haar economische herfstvooruitzichten gepubliceerd voor de periode 2019-2021. Op basis van die vooruitzichten heeft ze, zoals bij elke oefening, een raming gemaakt van het potentieel bbp en de output gap van alle lidstaten. Als gevolg van de coronacrisis zijn de huidige vooruitzichten voor 2020 aanzienlijk somberder dan die van de EC. In figuur 1 worden de resultaten voor de Belgische output gap van beide instellingen met elkaar vergeleken. Het verschil tussen beide ramingen is relatief klein tot 2018, maar wordt groter in de projectieperiode.

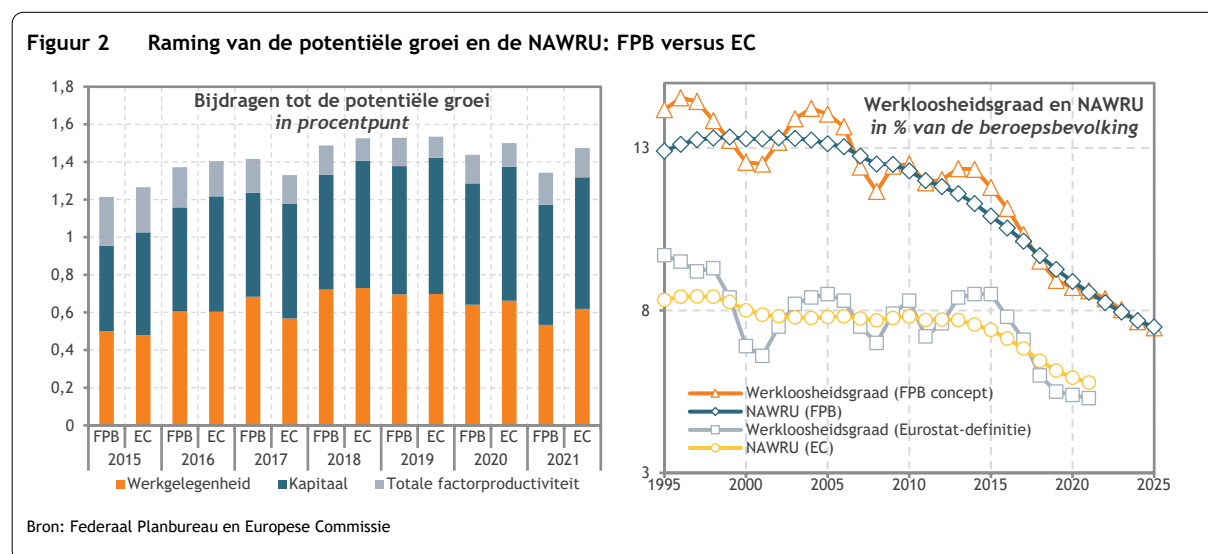
³⁴ HAVIK K., MC MORROW K., ORLANDI F., PLANAS C., RACIBORSKI R., RÖGER W., ROSSI A., THUM-THYSEN A. en VANDERMEULEN V. (2014), *The Production Function Methodology for Calculating Potential Growth Rates & Output Gaps*, European Economy, Economic Paper No. 535, november.

³⁵ De methode wordt in detail beschreven in Lebrun I. (2011), *What has been the damage of the financial crisis to Belgian GDP? An assessment based on the FPB's medium-term outlook*, Federaal Planbureau, Working Paper 8-11, juni.

Het verschil tussen de ramingen van de output gap van het FPB en de EC is tussen 2015 en 2018 toe te schrijven aan licht verschillende ramingen voor de potentiële groei (zie linkerhelft van figuur 2).³⁶ In 2019 is er een minder sterke daling van de door het FPB geraamde output gap. De effectieve groei in deze vooruitzichten bedraagt 1,4 % in 2019 (tegenover 1,1 % in de vooruitzichten van de EC), terwijl de ramingen voor de potentiële groei vrijwel identiek zijn.

In 2020 wordt de door het FPB geraamde output gap beduidend negatiever (-0,5 %) dan die van de EC (-0,1 %), ondanks een iets lagere FPB-raming³⁷ van de potentiële groei in 2020. De effectieve bbp-groei bedraagt in deze vooruitzichten immers slechts 0,4 % t.o.v. 1 % bij de EC.

In 2021 krimpt de door het FPB geraamde output gap met 0,1 procentpunt, terwijl ze in de EC-vooruitzichten nog met 0,5 punt vergroot. Naast de verschillen als gevolg van de effectieve groei (1,4 % t.o.v. 1 % bij de EC) is de door het FPB geraamde potentiële groei lager (1,3 % t.o.v. 1,5 % bij de EC). De kapitaalvoorraad zou immers een kleinere bijdrage leveren dan de factor arbeid (zie linkerhelft van figuur 2). Voor die laatste leidt de kleinere bijdrage van de bevolking op arbeidsleeftijd tot een kleinere bijdrage van de factor arbeid, ondanks een meer aanzienlijke daling van de NAWRU in de FPB-ramingen (zie rechterhelft van figuur 2).

³⁶ Het grootste verschil wordt vastgesteld in 2017 en wordt vooral verklaard door een hogere raming, volgens het FPB, van de bijdrage van de factor arbeid tot de potentiële groei.

³⁷ Vooral door een lagere bijdrage van de kapitaalvoorraad tot de potentiële groei.

4. Resultaten van de projectie

Table 1a Macroeconomic prospects

	ESA Code	2019 level (billion of 2015 euros)	2019 rate of change	2020 rate of change	2021 rate of change	2022 rate of change	2023 rate of change	2024 rate of change	2025 rate of change
1. Real GDP	B.1g	443.6	1.4	0.4	1.4	1.4	1.3	1.3	1.1
2. Nominal GDP	+D.21 -D.31	473.6	3.0	1.7	2.8	2.9	2.9	3.0	2.9
Components of real GDP									
3. Private consumption expenditure	P.3	227.8	1.1	0.7	1.8	1.6	1.5	1.3	1.1
4. Government consumption expenditure	P.3	101.6	1.6	1.4	1.0	1.3	1.1	1.3	1.2
5. Gross fixed capital formation	P.51	107.9	3.2	1.5	2.3	1.3	2.7	1.4	1.2
6. Changes in inventories and net acquisition of valuables (contribution to real GDP growth)	P.52 +P.53	-0.0	-0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
7. Exports of goods and services	P.6	371.7	1.0	-1.0	3.2	3.9	3.3	3.2	3.1
8. Imports of goods and services	P.7	369.1	1.2	-0.3	3.6	3.9	3.7	3.3	3.2
Contribution to real GDP growth									
9. Final domestic demand		-	1.5	1.0	1.7	1.5	1.7	1.4	1.2
10. of which change in inventories and net acquisition of valuables	P.52 +P.53	-	-0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
11. External balance of goods and services	B.11	-	-0.1	-0.6	-0.3	-0.0	-0.3	-0.1	-0.1

Table 1b Price developments

	2019 Level (2015= 100)	2019 rate of change	2020 rate of change	2021 rate of change	2022 rate of change	2023 rate of change	2024 rate of change	2025 rate of change
1. GDP deflator	106.8	1.6	1.3	1.3	1.5	1.6	1.7	1.7
2. Private consumption deflator	106.8	1.4	0.5	1.2	1.5	1.6	1.7	1.9
3. HICP	107.8	1.2	0.4	1.4	1.5	1.6	1.7	1.9
4. Public consumption deflator	108.2	2.0	1.8	1.0	1.7	2.1	1.9	1.9
5. Investment deflator	105.7	0.8	0.9	1.3	1.5	1.6	1.7	1.8
6. Export price deflator (goods and services)	103.9	0.7	-1.5	1.8	1.8	2.0	2.2	2.3
7. Import price deflator (goods and services)	104.7	0.4	-2.0	1.5	2.0	2.2	2.4	2.5

Table 1c Labour market developments

	ESA Code	2019 Level	2019 rate of change	2020 rate of change	2021 rate of change	2022 rate of change	2023 rate of change	2024 rate of change	2025 rate of change
1. Employment, persons (000) ¹		4889.9	1.5	0.9	0.6	0.6	0.6	0.5	0.5
2. Employment, hours worked ²		7729.3	1.3	0.7	0.7	0.6	0.6	0.5	0.5
3. Unemployment rate (%) ³		5.4	5.4	5.2	5.3	5.3	5.2	5.1	5.2
4. Labour productivity, persons ⁴		90.7	-0.1	-0.4	0.9	0.8	0.8	0.7	0.6
5. Labour productivity, hours worked ⁵		57.4	0.0	-0.3	0.7	0.8	0.8	0.7	0.6
6. Compensation of employees ⁶	D.1	234.4	3.6	2.1	2.4	2.9	2.9	3.1	3.0
7. Compensation per employee ⁷		57.6	2.1	1.4	1.9	2.3	2.4	2.5	2.6

1. Occupied population, domestic concept, national accounts definition.

2. National accounts definition (million hours).

3. Harmonised definition, Eurostat; percent of labour force.

4. Real GDP per person employed.

5. Real GDP per hour worked.

6. Billion euro.

7. Thousand euro.

Table 1d Sectoral balances
% of GDP

	ESA code	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Net lending/borrowing vis-à-vis the rest of the world	B.9	-1.4	-1.6	-1.5	-1.7	-2.4	-2.5	-2.7
of which:								
- balance of goods and services		-0.0	-0.2	-0.2	-0.4	-1.0	-1.2	-1.5
- balance of primary incomes and transfers		-1.2	-1.2	-1.1	-1.1	-1.2	-1.1	-1.0
- capital account		-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2
2. Net lending/borrowing of the private sector	B.9	0.6	1.7	1.5	1.2	1.0	0.7	0.5
3. Net lending/borrowing of general Government	B.9	-1.9	-3.2	-3.0	-3.0	-3.3	-3.2	-3.2

Table 2 General government budgetary prospects

	ESA Code	2019 level (billion euro)	2019 % of GDP	2020 % of GDP	2021 % of GDP	2022 % of GDP	2023 % of GDP	2024 % of GDP	2025 % of GDP
Net lending (B.9) by sub-sector									
1. General government	S.13	-9.2	-1.9	-3.2	-3.0	-3.0	-3.3	-3.2	-3.2
2. Central government	S.1311	-9.4	-2.0	-2.5	-2.1	-2.0	-2.2	-1.8	-1.7
3. State government	S.1312	-0.9	-0.2	-0.6	-0.8	-0.6	-0.6	-0.5	-0.5
4. Local government	S.1313	0.4	0.1	0.1	0.1	0.2	0.1	0.0	0.1
5. Social security funds	S.1314	0.7	0.1	-0.2	-0.3	-0.5	-0.7	-0.9	-1.1
General government (S.13)									
6. Total revenue	TR	238.2	50.3	50.0	49.7	49.7	49.6	49.7	49.7
7. Total expenditures	TE	247.4	52.2	53.3	52.7	52.6	53.0	52.9	52.9
8. Net lending/borrowing	B.9	-9.2	-1.9	-3.2	-3.0	-3.0	-3.3	-3.2	-3.2
9. Interest expenditure	D.41	9.3	2.0	1.8	1.6	1.4	1.3	1.3	1.2
10. Primary balance ¹		0.1	0.0	-1.5	-1.4	-1.5	-2.0	-2.0	-2.0
11. One-off and other temporary measures ²		0.7	0.2	0.2	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0
Selected components of revenue									
12. Total taxes (12=12a+12b+12c)		141.7	29.9	29.6	29.4	29.4	29.4	29.4	29.5
12a. Taxes on production and imports	D.2	63.9	13.5	13.4	13.3	13.2	13.2	13.1	13.1
12b. Current taxes on income, wealth, etc.	D.5	74.4	15.7	15.5	15.4	15.5	15.5	15.6	15.7
12c. Capital taxes	D.91	3.4	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
13. Social contributions	D.61	73.6	15.5	15.7	15.6	15.6	15.7	15.7	15.7
14. Property income	D.4	4.0	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
15. Other ³		19.0	4.0	4.0	3.9	3.8	3.7	3.7	3.7
16=6. Total revenue	TR	238.2	50.3	50.0	49.7	49.7	49.6	49.7	49.7
p.m.: Tax burden (D.2+D.5+D.61 +D.91-D.995) ⁴		216.6	45.7	45.5	45.3	45.3	45.4	45.5	45.5
17. Compensation of employees + intermediate consumption	D.1+P.2	78.1	16.5	16.7	16.5	16.4	16.3	16.3	16.2
17a. Compensation of employees	D.1	58.4	12.3	12.5	12.3	12.2	12.2	12.2	12.1
17b. Intermediate consumption	P.2	19.7	4.2	4.2	4.2	4.2	4.1	4.1	4.1
18. Social payments (18=18a+18b) <i>Of which</i> Unemployment benefits ⁵		117.4	24.8	25.5	25.5	25.7	25.9	26.1	26.4
18a. Social transfers in kind	D.632	37.1	7.8	8.0	8.0	8.1	8.2	8.3	8.4
18b. Other social transfers	D.62	80.4	17.0	17.5	17.4	17.6	17.7	17.9	18.0
19=9. Interest expenditure	D.41	9.3	2.0	1.8	1.6	1.4	1.3	1.3	1.2
20. Subsidies	D.3	17.7	3.7	3.8	3.7	3.7	3.6	3.6	3.6
21. Gross fixed capital formation	P.51	12.1	2.6	2.6	2.7	2.6	2.8	2.8	2.7
22. Capital transfers	D.9	3.3	0.7	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
23. Other ⁶		9.5	2.0	2.1	2.0	2.0	2.1	2.0	2.0
24=7. Total expenditure	TE	247.4	52.2	53.3	52.7	52.6	53.0	52.9	52.9
p.m. Government consumption (nominal) (P3)	P.3	110.0	23.2	23.6	23.4	23.4	23.5	23.6	23.6

1. The primary balance is calculated as (B.9, item 8) plus (D.41, item 9).

2. A plus sign means deficit-reducing one-off measures.

3. P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (other than D.91).

4. Including those collected by the EU and including an adjustment for uncollected taxes and social contributions.

5. Includes cash benefits (D.621 and D.624) and in kind benefits (D.631) related to unemployment benefits.

6. D.29+D.4(other than D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8.

Table 4 General government debt developments
% of GDP

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Gross debt level	98.9	100.7	101.4	101.8	102.5	103.1	103.7
2. Change in gross debt	-1.2	1.9	0.7	0.4	0.7	0.6	0.6
Contributions to change in gross debt							
3. Primary balance	-0.0	1.5	1.4	1.5	2.0	2.0	2.0
4. Interest and GDP dynamics	-1.0	0.1	-1.1	-1.4	-1.6	-1.7	-1.6
Stock-flow adjustment	-0.2	0.3	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3
p.m. implicit interest rate on debt	2.0	1.8	1.6	1.4	1.3	1.3	1.2
nominal GDP growth	3.0	1.7	2.8	2.9	2.9	3.0	2.9

Table 5 Cyclical developments
% of GDP

	ESA code	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Real GDP growth (%)		1.4	0.4	1.4	1.4	1.3	1.3	1.1
2. Net lending of general government	B.9	-1.9	-3.2	-3.0	-3.0	-3.3	-3.2	-3.2
3. Interest expenditure	D.41	2.0	1.8	1.6	1.4	1.3	1.3	1.2
4. One-off and other temporary measures ¹		0.2	0.2	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0
5. Potential GDP growth (%)		1.5	1.4	1.3	1.2	1.2	1.2	1.1
Contributions:								
- Labour		0.7	0.6	0.5	0.4	0.4	0.4	0.3
- Capital		0.7	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
- Total factor productivity		0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3
6. Output gap		0.5	-0.5	-0.4	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1
7. Cyclical budgetary component		0.3	-0.3	-0.2	-0.1	-0.1	-0.0	-0.1
8. Cyclically-adjusted balance (2-7)		-2.3	-2.9	-2.8	-2.8	-3.3	-3.2	-3.1
9. Cyclically-adjusted primary balance (8+3)		-0.3	-1.2	-1.2	-1.4	-1.9	-1.9	-1.9
10. Structural balance (8-4)		-2.4	-3.1	-2.8	-2.8	-3.2	-3.2	-3.1

1. A plus sign means deficit-reducing one-off measures.

Table 6 Divergences from previous update

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Real GDP growth (%)							
- Previous update ¹	1.3	1.3	1.4	1.3	1.2	1.2	
- Current update	1.4	0.4	1.4	1.4	1.3	1.3	1.1
- Difference	0.1	-0.9	0.0	0.1	0.1	0.1	
General government net lending (% of GDP)							
- Previous update ¹	-1.6	-2.1	-2.4	-2.4	-2.7	-2.7	
- Current update	-1.9	-3.2	-3.0	-3.0	-3.3	-3.2	-3.2
- Difference	-0.3	-1.2	-0.6	-0.6	-0.7	-0.5	
General government gross debt (% of GDP)							
- Previous update ¹	101.7	101.5	101.4	101.3	101.4	101.6	
- Current update	98.9	100.7	101.4	101.8	102.5	103.1	103.7
- Difference	-2.8	-0.7	0.0	0.5	1.1	1.5	

1. Medium-term projection 2019-2024 of June 2019.

Table 7 Long term sustainability of public finances³⁸
% of GDP

	2018	2020	2030	2040	2050	2060	2070
Total expenditure (not available)	-	-	-	-	-	-	-
of which: age-related expenditure	29.1	29.6	31.6	32.9	33.0	32.4	31.6
Pension expenditure (AWG definition)	12.3	12.7	13.8	14.4	14.4	14.1	13.8
- Social security pension	12.3	12.7	13.8	14.4	14.4	14.1	13.8
old-age and early pensions (survivors included)	11.0	11.2	12.3	13.1	13.1	12.9	12.6
other pensions (only disability)	1.4	1.5	1.5	1.3	1.3	1.2	1.2
- Occupational pensions: not in the general government							
Health care	6.4	6.6	7.6	8.0	7.9	7.9	7.7
Long-term care	1.6	1.7	2.0	2.5	2.7	2.6	2.4
Education expenditure	3.9	3.9	3.8	3.9	4.0	4.0	4.0
Other age-related expenditure	4.9	4.8	4.4	4.2	4.0	3.9	3.7
Interest expenditure (not available)	-	-	-	-	-	-	-
Total revenue (not available)	-	-	-	-	-	-	-
of which: property income	-	-	-	-	-	-	-
of which: from pensions contributions	-	-	-	-	-	-	-
Pension reserve fund assets	-	-	-	-	-	-	-
of which: consolidated public pension fund assets	-	-	-	-	-	-	-
Systemic pensions reform	-	-	-	-	-	-	-
Social contributions diverted to mandatory private scheme	-	-	-	-	-	-	-
Pension expenditure paid by mandatory private scheme	-	-	-	-	-	-	-
Assumptions (%)							
Labour productivity growth	0.2	0.5	1.0	1.3	1.5	1.5	1.5
Real GDP growth	1.4	1.3	1.3	1.3	1.7	1.7	1.8
Participation rate males (aged 20-64): potential participation rate (administrative definition)	83.9	83.7	84.1	85.3	85.1	85.1	85.2
Participation rate females (aged 20-64): potential participation rate (administrative definition)	74.9	75.4	76.7	78.2	78.1	78.0	78.1
Total participation rates (aged 20-64): potential participation rate (administrative definition)	79.4	79.6	80.4	81.8	81.6	81.6	81.7
Unemployment rate (administrative definition)	9.6	8.7	7.0	7.0	7.0	7.0	7.0
Population aged 65+ over total population	18.8	19.3	22.5	24.4	24.7	24.9	24.9

Source: Hoge Raad van Financiën, Studiecommissie voor de vergrijzing, Jaarlijks verslag, juli 2019.

³⁸ Merk op dat tabel 7 verband houdt met de langetermijnhoudbaarheid van de overheidsfinanciën. De gegevens uit die tabel komen uit het verslag van de Studiecommissie voor de Vergrijzing van juli 2019. Dat verklaart waarom de resultaten voor de korte- en middellangetermijn in tabel 7 niet identiek zijn aan die van de overige tabellen van dit rapport.

Table 8 Basic assumptions

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Short term interest rate euro area (annual average)	-0.4	-0.5	-0.6	-0.3	0.0	0.3	0.6
Long term interest rate euro area (annual average)	0.4	-0.1	-0.1	0.3	0.6	1.0	1.4
USD per 100 euro (annual average)	112.0	113.1	115.1	115.1	115.1	115.1	115.1
Nominal effective exchange rate, 2015=100	103.4	103.9	104.6	104.6	104.6	104.6	104.6
World excluding EU, GDP growth	3.2	1.5	3.5	4.0	4.0	4.0	4.0
EU GDP growth	1.4	-0.2	2.0	1.6	1.6	1.6	1.6
Growth of relevant foreign markets	2.2	-0.5	3.9	4.3	3.6	3.5	3.5
World import volumes growth, excluding EU	0.4	-0.8	3.1	4.0	4.0	3.8	3.8
Oil prices (Brent, USD/barrel), level	64.3	44.2	45.7	51.1	57.2	64.1	71.7

Table 9 Macroeconomic prospects 2020-2025: main results

	2019	2020	2021	2022	2023	Averages	
						2024- 2025	2019- 2025
GDP and components							
Real GDP	1.4	0.4	1.4	1.4	1.3	1.2	1.2
Nominal GDP	3.0	1.7	2.8	2.9	2.9	2.9	2.7
<i>components of real GDP</i>							
Private consumption expenditure	1.1	0.7	1.8	1.6	1.5	1.2	1.3
Government consumption expenditure	1.6	1.4	1.0	1.3	1.1	1.3	1.3
Gross fixed capital formation	3.2	1.5	2.3	1.3	2.7	1.3	1.9
Changes in inventories and net acquisition of valuables (contribution to growth)	-0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.0
Exports of goods and services	1.0	-1.0	3.2	3.9	3.3	3.2	2.4
Imports of goods and services	1.2	-0.3	3.6	3.9	3.7	3.2	2.6
Net exports (contribution to growth)	-0.1	-0.6	-0.3	-0.0	-0.3	-0.1	-0.2
Prices and interest rates							
Deflator of private consumption	1.4	0.5	1.2	1.5	1.6	1.8	1.4
GDP deflator	1.6	1.3	1.3	1.5	1.6	1.7	1.5
Long term interest rate (10 years)	0.2	-0.3	-0.3	0.1	0.5	1.0	0.3
Short term interest rate (3 months)	-0.6	-0.7	-0.7	-0.4	-0.2	0.3	-0.3
Employment and unemployment							
Domestic employment (evolution in 000')	72.8	42.2	27.2	31.2	28.7	25.8	36.3
Domestic employment (evolution in %)	1.5	0.9	0.6	0.6	0.6	0.5	0.7
Employment rate (20-64 yrs - LFS concept) (*)	70.6	71.1	71.4	71.8	72.2	72.8	72.9
Unemployment rate (FPB concept) (*)	8.9	8.7	8.6	8.4	8.0	7.6	7.5
Unemployment rate (Eurostat standardised rate) (*)	5.4	5.2	5.3	5.3	5.2	5.1	5.2
Productivity per hour (market branches)	-0.0	-0.4	0.7	0.8	0.8	0.8	0.5
Incomes							
Real disposable income of households	2.8	2.0	1.1	1.5	1.4	1.2	1.6
Households saving rate (% of disposable income) (*)	13.2	14.3	13.7	13.7	13.6	13.5	13.5
Public finances							
Net lending of General Government (% of GDP) (*)	-1.9	-3.2	-3.0	-3.0	-3.3	-3.2	-3.2
Primary balance (% of GDP) (*)	0.0	-1.5	-1.4	-1.5	-2.0	-2.0	-2.0
Gross public debt (% of GDP) (*)	98.9	100.7	101.4	101.8	102.5	103.4	103.7
External balance							
Balance of goods and services (% of GDP) (*)	-0.0	-0.2	-0.2	-0.4	-1.0	-1.3	-1.5
Balance of current accounts (% of GDP) (*)	-1.2	-1.4	-1.3	-1.5	-2.2	-2.4	-2.5
Greenhouse gas emissions (in million of ton CO ₂ -equivalent) (*)	118.2	116.0	115.5	115.1	116.9	116.1	116.2

(*) end of period figures in the last column (average 2019-2025).